

Д.Э. Урманова, А. Нургалиев,
Alberto Frigerio, Aurora Díaz-Soloaga

**CONFERENCE ON EDUCATION AND 3RD MISSION OF
UNIVERSITIES, SUSTAINABILITY AND DEVELOPMENT**

Алматы 2024

УДК 376
ББК 74.3
С74

Рецензенты:

Зыкова Н.М. – Satbaev University, ассоциированный профессор кафедры «Общественные дисциплины»

Тулелун М.М. – к.ф.н., заведующий кафедрой языков Алматинского университета энергетики и связи им. Гумарбека Даукеева

«Conference on Education and 3rd mission of Universities, Sustainability and Development»
Д.Э. Урманова, А. Нурғалиев, Alberto Frigerio, Aurora Díaz-Soloaga. – Алматы: КазННТУ, 2024.
– с.68.

ISBN 978-601-323-502-8

В сборнике рассматриваются актуальные вопросы о 3-й миссии университетов, комплексного подхода образования для Устойчивого Будущего, вопросы для формирования толерантного и инклюзивного общества, психолого-педагогический дизайн в реализации модели инклюзивного образования, формирования позитивной среды в образовании, организация инклюзивной образовательной среды для детей с ограниченными возможностями здоровья, вопросы инклюзивной безбарьерной среды в образовании, волонтерство в инклюзии, проблемы использования ИИ людьми с ограниченными возможностями, пересмотр роли образования в формировании гендерного баланса, особенности реабилитации и лечения онкобольных 4 стадии на территории РК, реабилитация и лечение пациентов с болезнью Паркинсона и Альцгеймера, факторы развития международных транспортных коридоров в РК в целях реализации ЦУР, авторская методика использования арт-терапии в инклюзивном образовании

Сборник адресован широкому кругу читателей, одинаково ценен для всех, кто интересуется вопросами организации инклюзивного образования.

ISBN 978-601-323-502-8

© КазННТУ им. К. И. Сатпаева, 2024

Prof. Alberto Frigerio (PHD)

Almaty Management University

A COMPREHENSIVE APPROACH TO SUSTAINABILITY AND CIVIC RESPONSIBILITY IN HIGHER EDUCATION

Abstract. Formulation of the problem. Beyond conventional academic tasks, realizing the third aim of higher education requires integrating sustainability and civic duty. Adopting sustainable practices reduces universities' environmental footprint and equips students with the knowledge and skills necessary to navigate and confront global issues through sustainable development education. In addition, by encouraging community involvement and social justice advocacy, higher education institutions may guarantee that they actively contribute to the well-being of society, earning the public's confidence and increasing their relevance in the process. But how to practically realize such a process is a complex matter.

Materials and methods. This study provides a brief description of the comprehensive approach used by the AlmaU School of Politics and Law to foster sustainability and civic responsibility. Three selected activities are here analyzed as linked case studies: 1. The creation of an educational model on civil society and sustainability. 2. The provision of innovative teaching with the Global Signature Course on “Sustainable Development: Principles and Practice”. 3. The research activities associated with an international project on the theme “Youth civic engagement in Almaty and San José.” Although a one-size-fits-all solution does not exist – any contextual situation is a complex system with a diverse set of features and relations – there are plausibly some valid ideas that could be successfully adapted to some situations. Hence, it is important to share our experience as a case study about both the opportunities and challenges associated with such a vision and the related processes aimed to make it happen.

Results. AlmaU School of Politics and Law organized a structured and cohesive set of interventions to optimize the impact of its third mission activities both in terms of sustainability and civic responsibility. First, in the academic year 2021-22, we introduced to the students of “International Relations and Economics” a new module on “Civil Society and Sustainability”. This module is organized into 5 courses for a total of 17 ECTS credits. The objective of this module is to introduce students to the principles of social responsibility and sustainability, by addressing them both from a theoretical and practical perspective by cooperating with local NGOs. Second, in the last three years, Professor Frigerio held a Global Signature Course on “Sustainable Development: Principles and Practice”. This course is characterized by innovative features such as 1. using high-quality video material from Arizona State University during the learning process; 2. employing practical-oriented lectures with exercises focused on applying the principles learned during the course to real cases (e.g. on-field research “Almaty as a sustainable city”; action plan project “AlmaU as a sustainable institution”; etc.); and, 3. organizing at least two interactive webinars with partner universities from the Cintana alliance group (e.g. North Cap University, Universidad Internacional de Ecuador, and Universidad de Guadalajara). Third, professor Frigerio is also involved in an internationally funded research project – in cooperation with researchers of ULatina (Costa Rica) – aimed to identify actors and mechanisms involved in the process of youth civic engagement in Almaty and San José. This research will act as a foundation study for future practical actions aimed at

enhancing the quality and impact of activities of youth civic engagement in areas of the so-called “Global South”.

Conclusions. The following five recommendations can be offered based on AlmaU experience:

1. Sustainability and civic responsibility are states of mind that require cultural context-related bases to be assimilated as well as a combination of knowledge, skills, and values to be nurtured. 2. A systemic integration (corporate strategy, teaching, research, project, etc.) of sustainability and civic responsibility is required to maximize the outcomes. 3. Sustainability and civic responsibility are interdisciplinary areas. As such, these principles must be integrated into the curriculum of all academic disciplines. 4. There is nothing better to foster a sense of civic responsibility in students than adding practical experiences within the local communities in their study. 5. Universities must “lead by example”, thus acting as living laboratories for sustainability and civic responsibility.

Жолдасова Гаухар Меңлібекқызы

№156 ЖББМ

«ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ ОРТАСЫН ҚҰРУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР»

Мазмұны

Кіріспе

Негізгі бөлім

1. Жалпы білім беру мектептерінде инклюзивті білім беру
2. Инклюзивті білім беруді енгізуді үйлестірудің негізгі проблемалары

Қорытынды

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Қазіргі кездегі инклюзивті білім ортасын құрудағы психологиялық мәселелер

Инклюзивті білім берудің негізгі мақсаты - даму мүмкіндігі шектеулі балаларды қалыпты балалармен бірге оқыту, білім беру.

Жалпы білім беру мектептерінде баланың анықтамада көрсетілген диагнозына байланысты оқу бағдарламалары беріледі. Әр баланың диагнозына байланысты оқу жүктемелері жасалады, яғни бала қандай сабақтар оқуы керек, оны қалай өту қажеттігі белгіленеді. Егер қосымша мамандар қажет болса, оларды да сағат бойынша бөліп береді. Осылайша әр баланың сабақты игеруіне жағдай жасалады. Олар қалыпты сыныпта отырады, мектептің қалыпты оқушысы ретінде саналады. Себебі ерекше балалар барлық баламен бірге жүріп, әлеуметтенуі керек. Мысалы, диагнозына қарай БЦС (ДЦП), аутизм болса да бір сыныпта балалармен бірге білім алулары қажет, Сондай-ақ, «ерекше» балаларға басқалармен салыстырғанда мүмкіндіктеріне қарай жеңілдік тапсырмалар беріледі [1].

Психологиялық тұрғыда балалар бақылау, зерттеу және диагностикалау әдістерін қолдану арқылы бақыланады. Сондай-ақ, егер баланың үлгерімі төмен болса, ата-аналарының сұранысы бойынша бағыттарын көтеру бойынша жұмыстар жүргізіледі. Мысалы, баланың есте сақтау және басқа да қабілеттеріне қарай ата-аналар тапсырма беруді сұрап жатады. Бір сыныпта әр түрлі диагнозбен бір немесе екі бала отыруы мүмкін.

Әрине ата-аналар сыныпта «ерекше» бала болғандықтан өз балалары да назардан тыс қалып қоймағанын қалайды. Мысалы, ата-аналар көбінесе баласы басқа балалардан бөлініп қалмауын немесе жазудан үлгермей қалмасын деп сұрап, мән беріп отырады. Осы ретте біз ата-аналардың жағымсыз ойларын жеңуге көмектесеміз. Оларға баласы инклюзия сыныбында отырғанымен барлық оқушыға бірдей міндет, мақсат қойылатынын түсіндіреміз. Сондай-ақ, бала бойындағы жағымсыз қасиеттерді жойып, өзін еркін, қалыпты сезінуге үйретеміз. Мысалы, инклюзия сыныбында оқитын оқушының жанында қажеттілік болса тьюторы жүреді. Ол – қосымша көмекші-педагог.

Тьютор сабақ үстінде бала өзін қалай ұстады, не істеді, осының бәрін күнделікке жазып, бақылап отырады. Егер баланың мінез-құлқында не болмаса сөздік қорында ерекшеліктерін байқап, көмек қажет болса, онда психолог, логопед, дефектологқа жүгінеді. Сондай-ақ, үлгерімі жақсы болса, онда жағымды өзгерістер динамикасы туралы ата-анаға айтып отырады. Яғни тьютор баланы сырттай бақылап, өзгерістерін қадағалап жүреді [120].

Инклюзивті білім беруді енгізуді үйлестірудің негізгі проблемалары:

- педагогтердің әлеуетін арттыру;
- менеджмент пен кадрлық жүйесін жақсарту.
- арнайы мамандардың жетіспеуі (дефектолог - баланың оқу - үлгеріміне көмектеседі, логопед - баланың сөйлеу тілін зерттейді). Арнайы мамандардың ерекше балалармен жұмыс барысында қолданатын педагогикалық технологиялар ерекшеліктері бар.

- қазіргі таңда инклюзивті сыныптардың жас ерекшеліктеріне сай кабинеттері болуы керек. Мысалы, бастауыш сыныпқа арналған кабинет. Бала сабақтан шаршаса, демалып, қайта қалпына келетін бұрышы болуы керек. Ол талапқа сай жабдықталуы қажет.

- үкімет БЦП диагнозы бар балаларға медициналық және әлеуметтік қолдау көрсетуді жақсарту үшін шаралар қабылдауы керек. Балаларға қолжетімді болуы үшін шағын және орташа оңалту орталықтарының желісін кеңейту қажет. Біз ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін бірдей мүмкіндік жасауға міндеттіміз.

- тұрақты дамуды, инклюзивтілікті және білімдегі теңдікті қамтамасыз ету үшін таланттарды тартудың орталықтарының ролін атқаруы керек.

- балалар (дың шығармашылық қабілеттерін арттыруға байланысты орталықтар ашу (қосымша секциялар, бейнелеу өнері, тоқыма, спорттық ойындар).

- ерекше қажеттілігі бар балалармен сынып жетекшінің тығыз байланыс жасауы, яғни, педагог баланың ерекшелігін ескере отырып, сыныпқа қосу процесіне көмектесу қажет [55].

Қорытынды

Қорыта айтқанда, бала – ата-ана – педагог, отбасы және білім беретін ұйымдар арасындағы сабақтастықтың ойдағыдай жүзеге асуы тұлғаның әлеуметтік бейімделуінің алғышарттарының бірі болмақ. Мүмкіндігі шектеулі жандардың қозғалыс мүмкіндігі шектелгенімен, жан-дүние кеңістігі аясының тарылып, күйзеліске ұшырауына жол бермеу – белгілі бір ұйымның міндеті ғана емес, қоршаған ортаның, қалың бұқараның басты парызы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Сейталиев Қ., Жалпы психология: Оқу құралы: - Алматы: «Білім» 2007. – 55б.

2. Бапаев М.К., «Даму психологиясы» Оқулық / Алматы: 2014. – 120б.

3. <https://infourok.ru/azastan-respublikasindai-inklyuzivti-bilim-beru-2703405.html?ysclid=loqomcjpvt70626512>

ТҰРАҚТЫ ДАМУ САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ ЖҮЗЕГЕ АСАДЫ

Денсаулық пен әл-ауқатты нығайту, сапалы білім беру мүмкіндіктерін қамтамасыз ету мәселесі қазіргі қоғамда әлеуметтік жауапкершілікті талап етеді. Әлеуметтік жауапкершіліктің негізі университетте қаланады, өйткені онда ел азаматтарының болашақ ұрпағы әлеміне көзқарас қалыптасады.

Білімді құру және тарату саласындағы көптеген функцияларды орындай отырып, университеттер жаһандық, ұлттық және жергілікті инновациялардың, экономикалық дамудың және қоғамдық әл-ауқаттың қуатты қозғаушы күші болды. Сондықтан университеттер Тұрақты Дамудың Мақсаттарына қол жеткізуде шешуші рөл атқарады. Тұрақты дамуға бағытталған Инклюзивті ойлауды қалыптастыру қоғамның барлық мүшелерінің күш-жігерін қажет етеді. Әлеуметтік және мәдени кедергілерді еңсеру, тең мүмкіндіктер жасау және кемсітушілікті жою қажет. Бұл сонымен қатар әр адам инклюзивті даму процесінде өзінің рөлі мен жауапкершілігін сезінуі үшін білім мен білім беруді дамытуы қажет. Тұрақты дамуға бағытталған Инклюзивті ойлау қазіргі қоғамның маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл әркімнің өз әлеуетін іске асыруға және болашаққа өз үлесін қосуға мүмкіндігі бар әділетті және тең құқықты әлемді құруға ықпал етеді.

SU тұрақты дамуды қолдау мақсатында кәсіптік білім алуға тең қолжетімділікті қамтамасыз етуге, гендерлік және әл-ауқат теңсіздіктерін жоюға, жалпыға бірдей жоғары сапалы білім беруді қамтамасыз етуге бағытталған шаралар жүргізуде. Соған байланысты Сатпаев университетінде Инклюзивті ойлауды ойдағыдай дамыту үшін білім беру бағдарламаларын жүргізу, сондай-ақ осы саладағы зерттеулерді қолдау және кеңейту мақсатында тренингтер мен семинарлар өткізілуде. Жасалып отырған жұмыстардың негізгі мақсаты-есту және көру қабілеті шектеулі студенттерді, сондай-ақ тірек-қимыл аппараты аурулары бар және басқа да ерекше қажеттіліктері бар студенттерді толыққанды оқыту үшін жағдай жасау болып табылады.

Студенттердің барлығын инклюзивті және сапалы біліммен қамтамасыз ету – тұрақты түрде дамуға қол жеткізудің ең қуатты және дәлелденген құралдарының бірі білім беру деген сенімді растайды. Сондықтан да бұл мақсат 2030 жылға қарай барлық қыздар мен ұлдардың тегін орта білім алуын көздеп отыр.

Ең бастысы – білім беру сапасын жақсарту, өйткені университеттер үшін рейтингтер университеттердің білім беру өнімдері мен көрсетілетін қызметтерінің сапасын өлшеу құралы ретінде қызмет етеді және сол арқылы университеттерді үнемі жақсартуға, процестердің ашықтық деңгейін арттыруға, бәсекелестікті дамытуға және олардың оқыту сапасына, зерттеулерді, ғылымды, инновацияларды дамытуға көбірек күш салуына ынталандырады.

Жуманов Азат Убайдуллаұлы

*Докторант, «Казахский Национальный Университет
им. Аль-Фараби»
azat_jumanov@mail.ru*

ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТРАНСПОРТНЫХ КОРИДОРОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН В ЦЕЛЯХ РЕАЛИЗАЦИИ ЦУР

Формулировка проблемы

Более 80% мировой торговли осуществляется морским транспортом. Однако 32 развивающиеся страны мира не имеют прямого доступа к открытой воде. Эти развивающиеся страны, не имеющие выхода к морю (РСНВМ), а точнее: Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Кыргызстан, Азербайджан, Афганистан, Армения, Монголия, Таджикистан и другие 23 страны, находящиеся дальше от Центральной Азии, находятся в сложном положении, поскольку их импорт и экспорт должны пройти транзитом через соседние прибрежные государства, чтобы добраться до морских портов. Отсутствие морских портов означает, что такие страны не могут полностью контролировать свои «ворота» в мировую торговлю и иметь к ней значительный доступ. Территория РСНВМ также является площадкой для доставки товаров из других стран по транспортным коридорам.

Материалы и методы

С начала становления независимости нашего государства была проделана огромная стратегическая работа по возвращению территории нынешнего Казахстана статуса транзитного лидера со времен существования Великого Шелкового пути. Сейчас, в современных и промышленных реалиях, существует уже не один транзитный коридор, а одиннадцать международных коридоров, из которых пять числятся железнодорожными, а шесть – автомобильными. Сегодня коридоры соединяют торговые пути между евразийскими государствами и регионами: Китаем, Центральной Азией, Российской Федерацией (далее Россия), Европой и многими другими.

Результаты

По данным официального ресурса Транспортного комитета МИДР, в настоящее время через территорию республики проходят одиннадцать международных транзитных коридоров, пять из которых являются автомобильными и шесть - железнодорожными. Железнодорожная система Казахстана состоит из девяти основных железнодорожных сетей и имеет 16 точек соединения с железнодорожными сетями соседних стран, 11 из которых связаны с железнодорожной сетью России, два - с Китаем, по одному - с Киргизией, Узбекистаном и Туркменистаном, соответственно.

Большинство транспортных коридоров имеют направление «Север-Юг», поскольку большинство железнодорожных линий было построено во времена Советского Союза, что предполагает взаимозависимость между железнодорожными системами Казахстана и России. Железнодорожная сеть страны включает несколько международных транспортных маршрутов, формально включенных в систему евроазиатских сухопутных коридоров. Особое место занимает транспортный коридор Китай-Казахстан от морского порта Ляньюньган (восточное побережье Китая) через погранпереход Достык-Алашанькоу и Казахстан,

имеющий выход на российскую дорожную сеть. Улучшение железнодорожной инфраструктуры в коридорах является реальным шагом в постепенном повышении конкурентоспособности транспортной системы Казахстана на евро-азиатских международных транспортных маршрутах.

Выводы

Одним из эффективных способов повышения уровня ВВП и диверсификации экономики является, как бы отдаленно ни звучал этот факт, стратегическое управление транспортными коридорами и, прежде всего, их создание. Позиция Республики Казахстан, как было сказано в начале работы, позволяет ей быть лидером в регионе и страной, интегрированной в глобальные процессы, получающей транзитные доходы в государственную казну. Особые географические условия страны, обширность территории, отсутствие прямого выхода к морю, большие запасы сырья, а также недостаточное развитие транспортной инфраструктуры определяют важность развития железнодорожного транспорта страны, что позволит неизбежно отразиться на состоянии экономики. Согласно 9-ой цели в области устойчивого развития (ЦУР): «Создание прочной инфраструктуры, содействие обеспечению всеохватной и устойчивой индустриализации и внедрению инноваций» и учитывая стратегические цели Президента по превращению Казахстана в крупный региональный транзитный узел, железнодорожный транспорт и его инфраструктура будут играть ключевую роль, поскольку большая часть транзитных, экспортно-импортных и массовых грузов, проходящих через Казахстан, перевозится именно этим видом транспорта. Поскольку страна не имеет выхода к морю, основную нагрузку массовых грузовых перевозок несут железные дороги. На долю железных дорог приходится 47,2% общего грузооборота и 6,6% общего пассажирооборота страны.

Список литературы.

1. Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана. 1 сентября 2020.
2. Сибасаки Рюичи, Нисимура Кентаро, Танабэ Сатоши, Като Хиронори. Инициатива «Пояс и путь»: Как китайская инициатива «Пояс и путь» поощряет использование международных железнодорожных перевозок через Евразийский континент? // Моделирование и политика глобальной логистической сети: количественная оценка и анализ международных грузовых перевозок. – 2020. – П. 321 – 335
3. Медникаров Боян, Адмирал флотилии, Луцканова Сияна, Луцканова С., Йоцов Иво. Обзор некоторых политических и экономических аспектов Болгарии в контексте новых евразийских экономических коридоров // 18-я ежегодная Генеральная ассамблея Международной ассоциации морских университетов - Глобальные перспективы в МЕТ: на пути к устойчивому, зеленому и интегрированному морскому транспорту, IAMU. - 2017. - Том 1. - Страницы 426 - 438
4. Котенко А.Г., Сатторов С.Б., Нехорошков В.П., Тимухин К.М. «Модель прогнозирования динамики и роста пропускной способности линий Центрально-Азиатского транспортного коридора» // Физический журнал: Серия конференций. – 2021. – Том 2131, Выпуск 329. – Номер статьи 032102.
5. Бегмагамбетов М., Смирнова С. Транспортная система Республики Казахстан. Современное состояние и проблемы развития – Алматы: Принт-С, 2016. – 354 с.
6. Учебные материалы по транспортным коридорам 2020 // <https://www.unescap.org/sites/default/files/Learning%20Material%20-%20Transport%20Corridors.pdf> (доступно 9 мая 2022 г.).

К ВОПРОСУ ОБ ОРГАНИЗАЦИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ КАЗНИТУ ИМ. К.И. САТПАЕВА

В широком смысле инклюзивное образование понимается как «уникальный процесс доступного образования для каждого, в котором ликвидированы барьеры» [1]. «Инклюзивное образование является обеспечением равного доступа к образованию для всех, принимая во внимание разнообразие специальных образовательных потребностей и индивидуальных возможностей», - пишет исследователь М.Н. Рузанова [2].

Инклюзивное воспитание и образование вузах имеет исключительное значение в вопросе формирования толерантности в сознании молодых людей. Таким образом вырабатываются открытость к людям, способность видеть ценность свободы личности, уважение к человеческому достоинству и индивидуальности.

Уменьшение неравенства, декларируемое в десятой *Цели устойчивого развития*, направлено на содействие экономической интеграции меньшинств независимо от расы, этнической принадлежности, пола, возраста, региона, в котором они проживают, финансового положения, инвалидности и т. д. Низкий уровень экономической интеграции связан с причинами, вызывающими отсутствие дохода или недостаточный доход для удовлетворения своих основных потребностей. Одной из таких причин называют миграцию.

Современные экономические, политические, культурные реалии приводят к активизации и изменениям направлений, характеристик миграционных потоков. На первый взгляд мы можем выделить такие характеристики как вынужденная миграция и плановая миграция. Если вынужденные мигранты оказываются перед необходимостью приспособления к существующим реалиям, то в плановой миграции тоже можно назвать неучтенные факторы, которые формируют ситуацию неравенства. К мигрантам, оказывающимся в ситуации языкового неравенства, можно отнести студентов из семей, относящихся к категории *кандасы*, а также лиц казахской национальности (не являющихся гражданами РК), обучающихся в вузах страны по государственной программе поддержки диаспор. Программа поддержки казахских диаспор в основном реализуется в университетах, имеющих высокий рейтинг. К таковым относится КазНИТУ имени К.И. Сатпаева. С дипломом нашего университета возможно трудоустройство в тех странах, откуда прибыли эти студенты.

Одной из причин экономического неравенства может стать незнание языка, активно употребляемого в той или иной речевой среде. Оценивая соискателей с примерно равным уровнем профессионализма и опытом работы, компании отдадут предпочтение тем из них, кто владеет необходимыми языками. Для качественного выполнения серьезных задач необходимы знания, которые позволят специалисту владеть профессиональными специальными терминами, оперативно отслеживать нововведения, свободно общаться с коллегами, вести деловую переписку без помощи переводчика. Поскольку современные реалии Республики Казахстан предполагают свободное владение казахским и русским языками, то выпускник нашего университета наряду со специальными знаниями, должен завершить обучение с хорошей языковой подготовкой.

Данную целевую установку затруднительно проецировать на некоторую категорию студентов. Это – вышеназванные студенты мигранты или временные мигранты, предполагающие связать свою жизнь с исторической Родиной. Таких студентов в КазНИТУ

имени К.И. Сатпаева немало. И это очень интересная категория студентов с большим будущим, поскольку все они полиязычны. Студенты из Ирана свободно говорят на казахском, персидском, английском, частично на турецком языках. Студенты из Китая владеют казахским, китайским, английским языками. Студенты из Монголии имеют свободный казахский, монгольский языки. Студенты из Узбекистана владеют казахским, узбекским языками. Все они изучают на первом курсе русский язык. К сожалению, родной казахский язык у студентов по большей части устный, разговорный, что предполагает проблемы на уровне грамматики. И это связано с также со спецификой обучения в школах страны проживания, с расстановкой приоритетов на государственные языки этих стран.

Обучение на казахском отделении предполагает априори владение языком обучения. Казахская письменная грамотность не проверяется и не формируется, поскольку нет такого курса в ОП. Студенты категории *кандасы* обучаются в казахстанских школах от одного до трех лет и поступают в университеты. На стадии завершения вуза студент может остаться безграмотным в родном письменном языке. Реалии современного Казахстана требуют и знания русского языка. Этот вопрос стоит очень остро как в решении бытовых проблем, так и в построении карьеры, трудоустройстве самих студентов, их родителей, представителей семей. Невладение русским языком приводит к субъективному ощущению языкового неравенства, особенно в городской среде.

Языковые проблемы формируют ситуацию неравенства, не позволяя быть полностью интегрированными в общественную, культурную, образовательную, экономическую среду. В уменьшении неравенства бесспорно значение интеграционных процессов. В определенных ООН 10 ЦУР обозначены задача 10.1 – сокращение неравенства в доходах и задача 10.2 – содействовать всеобщей социальной, экономической и политической интеграции.

Долгосрочным вкладом кафедры казахского и русского языков в решение *Целей устойчивого развития* в аспекте *Уменьшения неравенства*, представляющим социальную ответственность вуза, обеспечивающим равенство возможностей и уменьшающим неравенство результатов, поддерживающим в перспективе рост доходов населения и ответственное участие будущих выпускников в социальной, экономической и политической жизни независимо от их возраста, пола, инвалидности, расы, региона проживания, этнической принадлежности, происхождения, религии и экономического или иного статуса является создание благоприятных возможностей для *уменьшения неравенства в целях* исключения неравенства, решая задачи *языковой интеграции* студентов кандасов, а также студентов, обучающихся по программе поддержки казахских диаспор путем реализации следующих задач:

- уровневая программа обучения;
- индивидуальный подход к студентам с особыми образовательными потребностями;
- проведение исследования особенностей языковой личности и языка как фактора интеграции;
- проведение тандем-встреч с целью интенсификации коммуникативных навыков;
- проведение мероприятий, формирующих толерантное мышление студентов

Таким образом, основной задачей организации инклюзивного обучения в языковой подготовке является вовлечение в процесс обучения каждого студента, помощь тем, кто нуждается в поддержке через развитие коммуникативных навыков и умений.

Литература:

1. Ахметова Д.З., Нигматов З.Г., Челнокова Т.А., Юсупова Г.В. Педагогика и психология инклюзивного образования. – Казань: Изд-во «Познание», 2013. – 214 с.

2. Рузанова М.Н. Особенности реализации инклюзивного образования на уроках английского языка // Гуманитарные научные исследования. - 2019.- № 4.- С.24-29.

3. Нургалиева С. А., Попова М. В., Есполова Г. К., Дюсембинова Г. К. Условия и механизмы повышения качества инклюзивного образования в Казахстане // Вестник ПГУ. - Серия педагогическая. - № 2. - 2016. - С. 163-167.

АмUTOBA Калбинур Шахмуратовна

*Алматы қаласы, Алатау ауданы
«№150 жалпы білім беретін мектеп» КММ
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі*

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІН ИНКЛЮЗИВТІ ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ АЛУШЫНЫҢ МІНЕЗ ЖӘНЕ ТЕМПЕРАМЕНТ ЕРЕКШЕЛІГІН ЖЕТІЛДІРУ

*Әр бала керемет рухани күш иесі.
Ол шетсіз шексіздікті танып білуге ұмтылады.
Мұндай ұмтылыс адам баласының бойында дүниеге келген сәтінде-ақ пайда болады.
Сондықтан да кез- келген педагог әр балаға рухани күш иесі ретінде қарауы керек.
Педагогтың мұндай көзқарасы баланың белсенділігін арттырады.
Білімге деген құштарлығын көбейтеді.
Балаға сеніммен қарау баланы тек қуаттандыра түседі.*

Шалва Александрович Амонашвили

Ақыл - ой кемістігі бар балалардың санатына бас ми қабығының диффузды органикалық зақымдануы салдарынан танымдық іс - әрекетінің және эмоционалдық - ерік өрісінің тұрақты бұзылуы бар балалар жатады. Ақыл-ой кемістігі бар оқушылардың ерекшелігі – жоғары психикалық функцияларының, мінез-құлқы мен іс-әрекеттерін реттеуінің бұзылуы болып табылады. Ең алдымен, танымдық процестер зардап шегеді: түйсік, қабылдау, ес, ойлау, қиял, сөйлеу, зейін. Эмоционалдық ерік өрісінің, моторикасының және жалпы адамның бұзылуы байқалатынан баршамыз хабардармыз. 1994 жылы Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (АХЖ-10 ДДҰ) қабылдаған жіктеуге сәйкес, ақыл-ой кемістігі зерденің төмендеуінің төрт (негізгі) деңгейін қамтиды: жеңіл (F70), орташа (F71), ауыр (F72) және терең (F73) [2]. Мектепте оқыту жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар оқушылар үшін ұйымдастырылады. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар балалар санатына танымдық қызметі мен ойлауының күрделі формаларының жетілмеуі жекелеген талдамалардың өрескел бұзылмаған және эмоционалдық-ерік өрісінің салыстырмалы түрде бастапқы сақталған дебиальдіктің жеңіл және орташа дәрежелі олигофрениясы бар балалар жатады.

Арнайы ұйымдастырылған оқытудың нәтижесінде орташа ақыл - ой кемістігі бар балалардың көбі қажетті мінез-құлық нормаларын меңгеруге, өзіне-өзі қызмет көрсетуге, арнайы жағдайларда өз бетімен еңбектенуге қабілетті. Бірінші типологиялық топқа фронталды оқыту үдерісінде бағдарламалық материалдарды ойдағыдай табысты игерген оқушылар жатады. Олар оқу тапсырмасын өз бетінше орындауға қабілетті. Өзгертілген

тапсырманы орындау кезінде көп қиындықтарды бастан кешірмейді, негізінен жаңа жұмысты жасау барысында бар тәжірибені дұрыс қолданады. Пәндік көрнекіліктерді сирек қажет етеді. Әдетте оларға белгілі бақылауларға, құбылыстарға сөздік нұсқаулар жеткілікті. Олардың білімдерінің салыстырмалы беріктігі мен икемділігін айтуға болады. Оқушылар пайымдаулардың кері барысын меңгеруге қабілетті. Олар фразалық сөйлеуді қолданады, өз әрекеттерін еркін түсіндіреді, жұмысты, тапсырмаларды орындау тәсілдерін алдын ала жоспарлай алады.

Сабақтарымда бейнематериалдар, фильмдерден үзінді, бейнебаяндар, мультфильмдер көрсету жоспарланады. Кейде әңгімелеу мәтіні бейнекөріністік мазмұнда баяндалған болса, оны балаларға көрсетіп, сол бойынша жеңіл, қарапайым тілде талдауға болады. Ең бастысы, бейнематериалды таңдағанда оның баланың жас ерекшелігіне, диагнозына, ұйымдастырылған оқу әрекетінің тақырыбына, ашылатын құндылықтар мен қасиеттерге рухани - адамгершілік мазмұндық сәйкестігін ескеруіміз керек.

Инклюзивті оқытуды қабылдайтын балалар негізінен мұғалімнің жаппай түсіндірмесін өзінше қабылдайды, өз еркімен түсінеді, оқылатын материалды естеріне тағы да өз еркімен сақтайды, бірақ педагогтың көмегінсіз қарапайым

қорытындылар мен жалпылаулар жасауға қабілетті емес екенінен баршамыз хабардармыз. Олардың ерекшелігі – жұмыстың барлық түрлерін орындау кезінде дербестігінің аз болуы, олар мұғалімнің ынталандырушы және ұйымдастырушы көмегін әбден қажет етеді. Бұл оқушыларым оларға айтылған құбылыстар, заттар, оқиғаларды нақты, анық елестете алмайды. Олар зерттелетін нысандардың, құбылыстардың, заңдылықтардың тікелей бақылауын ұйымдастыруды қажет етеді. Яғни, суретті бағыттаулар, көкем көрнекілікке зейін қоятын тұстары байқалады. Заттардың көмегімен көрнекіленген жағдайда ғана тапсырманы саналы түрде орындайды. Сөздік тұжырымдалған мәліметтер оларда қажетті түсінікті қалыптастыра алмайды. Бұл оқушылар үшін қайта түсіндірілген материалды жеткіліксіз түсіну тән. Олардың ерекшелігі – төмен дербестігі. Сондықтан да ерекше білімді қажет ететін оқушы деп жеке тапсырмалар дайындауға міндеттімін. Менің сабақ беретін сыныптарымда екі оқушым осы санатқа жатады, олар жалпыға бірдей білім беру стандартына сәйкес білімді меңгеруде үлкен қиыншылықтарға ұшырайды, сөздік қоры аз, терминологияны меңгеру өте баяу жүреді. Ақыл-ой кемістігі бар оқушыларды оқыту процесін арнайы педагогикалық басшылыққа алудың психологиялық негізі П. Я. Гальпериннің ақыл-ой әрекеттерін кезең-кезеңімен қалыптастыру теориясы болып табылады [5]. Оқушылардың психофизикалық даму бұзылыстарын, өмірлік қажетті білім, білік, дағдыларды қалыптастыру қиындықтарын түзетудің арнайы міндеті арнайы түзету сабақтарында жүзеге асырылады:

- 1) «Түзету ырғағы».
- 2) «Танымдық іс-әрекетін түзету
- 3) «Сөйлеу тілі дамуының кемістіктерін түзеу».
- 4) «Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау»
- 5) «Психомоторика мен сенсорлық үдерістерді дамыту»

«Туған күн» әңгімесін баяндауда немесе аудиотыңдалым жүргізу арқылы тыңдалымды жүзеге асыру басты міндетім деп алдым. *Бүгін Шахминаның туған күні. Үй іші туған күнге айырықша әзірленді. Дастарқанға керекті тәтті, бауырсақ, құрт, ірімшіктер, сусындар алдын ала әкелінді. Туған күнімен Шахминаны ең алдымен апасы құттықтады.*

– *Бүгін біздің үйде үлкен мереке. Бұл күн біздің отбасы үшін асыға күтетін зор мейрам, – деді. Шахмина атасының ықыласына қуанды. Мерейі тасыды.*

– Рахмет, ана! – деп атасын құшақтады. Шахминаның туған күні қызықты өтті. Бәрінен де үй ішін әсем әуен тербетіп, сыңғырлаған күміс күлкіге толтырғанын айтсаңшы! Бұл күн үй ішін түгел қуантқан, бәрінің басын қосқан, мерейлерін тасытқан жақсы күн болды. Терезе сыртында, бақ ішінде ақ, сары көбелектер жеміс ағаштарының гүлдеріне бірі мамыражай қонып, бірі көлбей ұшып жатты.

Талқыланатын сұрақтар: Апасы Шахмианы қалай қуантты? Туған күніңе отбасы мүшелері бір-біріне деген сүйіспеншілік, сыйластық, қамқорлық сезімдерін қалай білдіреді? Отбасы мүшелерінің туған күніне қалай дайындаласыңдар? Мына сыйлықтардың қайсысын таңдар едің? Олардың түсі қандай болуын қалайсың? Ол ойыншықтар несімен ұнайды? Сенің бала күніңде ойнаған қандай ойыншықтарың есінде?

Кері байланыс жүзеге асыруда суреттер қиындысын қолдану мен үшін тиімді! Оқушының да қызығушылығы тез байқалады. Мысалы: суреттер топтамасынан көңіл-күйді білдіруге арналған бала келбеті бейнеленген басты дене суретіне өз қалауымен орналастырады! Бұл менің оқушыларымның ең қызықты жұмысы десем қателеспеймін, ал олардың көңіл-күйі мен үшін қашанда маңызды!

Сөйлесім мен айтылым дағдыларын дамыту барысында сурет немесе экраннан мультфильм үзіндісі ұсынылып, соңынан тапсырма беріледі:

Тапсырма: *Ибрагим мен Шахмина үйдің қасына ағаш отырғызуға далаға шықты. Ибрагим күрекпен жерді қазып дайындады. Ал, Шахмина*

Ұсыныс:

1. Педагогтармен өткізілетін семинар, форум, педоку, осы тәрізді конференциялар оқушыларды дамытуға қажетті кәсіби құзыреттіліктер мен арнайы біліктіліктер кешенін меңгеруді ата-анамен бірлескен түрде жүзеге асырылса!

2. Әрбір баламен тікелей қарым-қатынас жасау, баланың сезімін, қажеттіліктерін есепке алу, ең алдымен сүйе білуі шарт екені белгілі, ойын, зерттеушілік, танымдық бастамашылығына жағдай жасау, сүйіспеншілік, сенім атмосферасын құруы тиіс. Осы орайда республика көлемінде мектептердегі сабақтардың кезеңдерінен үзінділер тікелей онлайн режимде көрсетілсе, тек қана семинарларда емес!

Балалардың күнделікті алған білімдерін отбасындағы және өзін қоршаған ортамен қарым-қатынастарда қолдана отырып, оның ортаға бейімделуі, өзінің бойындағы адамгершілік қасиеттерін дамыта түседі деген тұжырымға тоқтаймын. Кез-келген жас ұрпақтың бүгінгі алған тәрбиесі елдің ертеңін анықтайды.

1. 2023 - 2024 оқу жылына арналған ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ ХАТ.
2. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319- III Заңы.
3. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 - 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (ҚР Үкіметінің 27.12.2019ж № 988 қаулысы)
4. <http://www.bilimland.kz/>

Бейбіт Әнел Бейбітқызы

Satbayev University, г. Алматы, Казахстан

ВЛИЯНИЕ СТЕРЕОТИПОВ НА ВЫБОР ПРОФЕССИИ: ПЕРЕСМОТР РОЛИ ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ГЕНДЕРНОГО БАЛАНСА

Формулировка проблемы. Существующие гендерные стереотипы оказывают влияние на выбор профессии студентами, часто ограничивая их карьерные ожидания и формируя традиционные представления о "мужских" и "женских" сферах трудовой деятельности. Проблема заключается в том, как эти стереотипы влияют на студентов и как образовательные институты могут пересмотреть свою роль для формирования более инклюзивной и равноправной профессиональной среды.

Материалы и методы. Исследование включает анализ литературы, проведение опросов с студентами, а также анализ данных об образовательных программах, направленных на преодоление гендерных стереотипов в выборе профессии.

Результаты. В ходе исследования было выявлено, что значительная часть студентов испытывают влияние гендерных стереотипов на свой выбор профессии. Женщины, например, чаще ограничивают себя выбором сфер, связанных с гуманитарными науками, в то время как мужчины предпочитают технические и инженерные направления. Образовательные программы мало ориентированы на преодоление этих стереотипов, что подчеркивает необходимость пересмотра подхода к формированию профессиональных интересов студентов.

Краткий анализ и выводы. На основе полученных результатов можно сделать вывод, что гендерные стереотипы продолжают оказывать определенное воздействие на выбор профессии студентами. Образовательные учреждения имеют ключевую роль в изменении этой

ситуации путем внедрения более инклюзивных образовательных программ и создания условий для свободного выбора профессиональных траекторий независимо от гендерных предрассудков. Важно активизировать усилия для формирования более равноправных и открытых возможностей обучения, способствующих созданию гендерно-чувствительного образования.

Литература

1. Бурхан Д. С., Попова Н. В. Стереотипы и проблемы гендерного образования // Инновационный потенциал молодежи: спорт, культура, образование. Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2022. С. 137–142
2. Гендерные аспекты занятости молодежи в странах СНГ: тенденции и вызовы / Группа технической поддержки по вопросам достойного труда и Бюро МОТ для стран Восточной Европы и Центральной Азии. – Москва: МОТ, 2019
3. Малошенок Н.Г., Щеглова И.А., Вилкова К.А., Абрамова М.О. (2022) Гендерные стереотипы и выбор инженерно-технического направления подготовки // Вопросы образования / Educational Studies Moscow. № 3. С. 149–186
4. Полякова П. А., Бугайчук Т. В. Проблема гендерной схематизации в выборе девушками профессиональной деятельности в сфере ИТ // Ярославский педагогический вестник. 2020. № 3 (114). С. 167-173. DOI 10.20323/1813-145X-2020-3-114-167-173

Мухаметшин Ринат Рашитович

ОО «Ассоциация родителей детей инвалидов АРДИ»

ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА (ИИ) ЛЮДЬМИ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ.

В современном мире генеративный искусственный интеллект (ИИ) имеет большой потенциал для улучшения жизни людей с ограниченными возможностями. Он может помочь людям с нарушениями речи общаться, людям с нарушениями зрения воспринимать окружающую среду и людям с ограниченными возможностями мобильности создавать и выражать себя.

Однако обучение систем искусственного интеллекта (ИИ) данными иногда может привести к внесению предвзятости, что, если не контролировать, может привести к закреплению неравенства. Следовательно, генеративный ИИ предоставляет как уникальные возможности, так и потенциальные проблемы.

В мире более 380 миллионов взрослых с ограниченными возможностями, и на текущий момент в Казахстане проживает 711 тыс. инвалидов, из которых 104 тыс. – дети, что составляет 13,5% от общего числа инвалидов. До 80% из них сталкиваются с высоким уровнем безработицы. Исследование, опубликованное в Harvard Business Review, подчеркивает, что сотрудники с разными способностями часто не раскрывают свою инвалидность, что подчеркивает необходимость персонализированных услуг ИИ для максимизации их вклада на работе.

Несмотря на огромный потенциал генеративного ИИ, существует необходимость преодоления вызовов. Опасения относительно эйбистских предубеждений и отсутствия

репрезентации встроенных в системы ИИ требуют внимания. Вопросы проверяемости контента, созданного ИИ, и актуальности обучающих данных подчеркивают важность разработки ИИ с учетом инклюзивности. Недостаточная представительность данных или предвзятость в них может повлиять на результаты генеративного ИИ.

Однако, как и любая технология, ИИ также имеет свои проблемы. Если ИИ обучается на данных, содержащих предвзятость, то он может воспроизводить эту предвзятость в своих выводах. Это может привести к тому, что люди с ограниченными возможностями будут подвергаться дискриминации или будут иметь ограниченный доступ к услугам и возможностям.

Например, ИИ, используемый для распознавания речи, может некорректно функционировать для людей с нетипичными речевыми моделями или нарушениями. Это может сделать для них трудным использование таких технологий, как голосовые помощники или мобильные телефоны.

ИИ также может использоваться для принятия решений, которые могут иметь важное значение для жизни людей с ограниченными возможностями. Например, ИИ может использоваться для принятия решений о приеме на работу или о предоставлении услуг. Если ИИ не учитывает потребности людей с ограниченными возможностями, то это может привести к тому, что они будут несправедливо дискриминированы.

Чтобы сделать генеративный ИИ более инклюзивным, важно принимать меры по снижению предвзятости и обеспечению доступности. Это можно сделать, используя такие методы, как:

Использование универсального дизайна: Универсальный дизайн - это подход к проектированию, который делает продукты и услуги доступными для всех людей, независимо от их физических возможностей.

Содействие исследованиям и разработкам: Важно проводить исследования и разработки в области ИИ, чтобы понять, как можно снизить предвзятость и обеспечить доступность.

Стандартизация инклюзивных методов проектирования: Стандартизация инклюзивных методов проектирования поможет разработчикам создавать более доступные и справедливые модели ИИ.

Принимая меры по снижению предвзятости и обеспечению доступности, мы можем сделать генеративный ИИ силой добра для людей с ограниченными возможностями. Это поможет им жить более полной и независимой жизнью.

Вот некоторые конкретные примеры того, как генеративный ИИ может использоваться для улучшения жизни людей с ограниченными возможностями:

Инструменты для усиления голоса: Эти инструменты могут помочь людям с нарушениями речи общаться более эффективно.

Платформы для творчества: Эти платформы могут помочь людям с ограниченными возможностями выражать себя творчески.

Системы помощи в принятии решений: Эти системы могут помочь людям с ограниченными возможностями принимать более обоснованные решения.

Генеративный ИИ имеет большой потенциал для улучшения жизни людей с ограниченными возможностями. Принимая меры по снижению предвзятости и обеспечению доступности, мы можем сделать ИИ силой добра для всех.

Список материалов:

1. <https://research.ibm.com/blog/analog-ai-chip-low-power>
2. <https://medium.com/mit-technology-review/can-you-make-an-ai-that-isnt-ableist-7218aa11f378>
3. <https://www.ibm.com/blog/designing-ai-applications-to-treat-people-with-disabilities-fairly/>

Жанжаксинова Багдат Кадылбековна

Satbayev University

РАЗВИТИЕ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ С РАЗЛИЧНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ВУЗЕ

Недостаточное развитие языковой компетенции студентов с различными потребностями в высшем учебном заведении.

Этот вопрос охватывает разнообразные аспекты, такие как обеспечение равных возможностей для студентов с различными языковыми способностями, создание инклюзивной среды, адаптация методов обучения, а также обеспечение поддержки для студентов с особыми потребностями в языковом обучении. Основной вызов заключается в том, чтобы разработать и реализовать эффективные стратегии, которые учитывают разнообразие языковых потребностей студентов и обеспечивают им равные возможности для успешного освоения учебной программы по дисциплине «Иностранный язык»

Развитие языковой компетенции студентов с различными потребностями в вузе требует индивидуального и гибкого подхода.

Адаптация учебных материалов под конкретные требования студента.

Использование аудио- и видеоматериалов для улучшения восприятия информации. Применение специализированных программ и приложений для обучения языку. Организация коммуникативных заданий, имитирующих реальные ситуации общения. Проведение ролевых игр для тренировки языковых навыков. Организация парных занятий, где студенты могут взаимодействовать и поддерживать друг друга. Составление индивидуальных заданий, направленных на развитие конкретных языковых навыков (грамматика, словарный запас, навыки аудирования и т.д.).

Использование разнообразных типов заданий, чтобы учесть разнообразие стилей обучения. Регулярная обратная связь от преподавателя с учетом индивидуальных потребностей. Учет индивидуальных потребностей при оценивании языковых навыков студентов. Успешное развитие языковой компетенции у студентов с различными потребностями требует тщательного анализа и адаптации подходов, учитывая индивидуальные особенности каждого студента с различными потребностями.

Использование интерактивной доски в аудитории 819 ГУК в обучении английскому языку в значительной мере изменило подходы к разработке учебных материалов студентов с различными потребностями в вузе. В отличие от традиционного, интерактивное обучение на основе мультимедийных программ позволяет более полно реализовать целый комплекс методических, дидактических, педагогических и психологических принципов, делает процесс познания более интересным и творческим. Так, возможности учитывать уровни языковой

подготовки обучаемых и разрабатывать задания различной степени сложности в рамках одной программы служат хорошей основой для реализации принципа индивидуализации и дифференцированного подхода в обучении. При этом обеспечивается соблюдение принципа посильной трудности и доступности заданий, учитывается индивидуальный темп работы обучаемого. Использование интерактивной доски в обучении английскому языку предполагает активную позицию самого обучаемого в процессе усвоения знаний.

Анализ учебно-методической работы с интерактивной доской позволяет выделить несколько преимуществ данного образовательного инструмента:

- материалы к занятию можно приготовить заранее – это обеспечит хороший темп занятия и сохранит время на обсуждения;

- интерактивная доска усиливает подачу материала, позволяя преподавателям эффективно работать с различными ресурсами, позволяя прикреплять сами файлы или ссылки на них непосредственно к демонстрируемой презентации, что позволяет не тратить время на поиск нужных ресурсов;

- материал структурирован по страницам, что облегчает планирование занятия;

- демонстрация огромного количества высококачественного иллюстративного материала;

- нахождение преподавателя рядом с интерактивной доской с целью концентрации внимания студентов с различными потребностями на демонстрируемом материале;

- создание заметок поверх изображения с помощью электронной ручки с возможностью их сохранения в виде файла;

- интерактивная доска предоставляет больше возможностей для взаимодействия и обсуждения в аудитории;

- интерактивная доска позволяет осуществить переход от презентационной формы подачи материала к интерактивной форме;

- возможность создания собственных интерактивных презентаций для конкретных занятий с учетом специфики данной темы и индивидуальных особенностей студентов с различными потребностями;

- после занятия учебные интерактивные материалы можно сохранить как в исходном, так и в конечном виде вместе с дополнениями и комментариями, сделанными на уроке, для обеспечения доступа студентов к ним, а также для проведения по ним контрольных мероприятий;

Использование интерактивных досок в образовательном процессе имеет множество преимуществ как для преподавателей, так и для студентов, в том числе и для тех, у кого есть различные потребности.

Выбор и применение интерактивных технологий зависит от формы, цели и задач обучения. Работа с интерактивными досками обеспечивает студентам опыт работы с современными технологиями, что может быть полезным для их будущей профессиональной деятельности.

Анасова Қаламқас Темірқұлқызы
Есбергенова Гульнур Бақытбекқызы

Қ. Сәтпаев атындағы Қазақ Ұлттық зерттеу техникалық университеті
ф.ғ.к., Қауымдастырылған профессор
Әлеуметтік ғылымдар магистрі
"Қоғамдық пәндер" кафедрасының аға оқытушы

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС ТӘЖІРИБЕСІНДЕГІ РӨЛІ

Қазіргі уақытта мүгедектікке байланысты проблемаларды шешу қазіргі мемлекеттердің әлеуметтік саясатының басым міндеттерінің бірі болып табылады. Қазақстан Республикасы мүмкіндігі шектеулі әрбір адам қоғамның басқа мүшелерімен тең дәрежеде өз құқықтары мен бостандықтарын жүзеге асыра алатынына көз жеткізуге тырысады. Бірақ соған қарамастан, мүмкіндігі шектеулі жандар әлеуметтік бейімделу процесінде бұқаралық ақпарат құралдарынан, ғылыми және қоғамдық дискурстардан және жалпы қоғамдық пікірден қатты әсер етеді. Бұл қоғамдық пікір жазылмаған заң күші бар, қоғамдық ұжымдық ар-ожданның көрінісі бар қоғам өмірінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылатындығына байланысты.

Өмірдің барлық дерлік салаларында әрекет ете отырып, қоғамдық пікір бір уақытта талқыланатын процестердің, оқиғалардың, құбылыстардың қоғамдық маңыздылығымен анықталатын өз шекараларына ие. Қоғамдық пікірдің қалыптасуына қазіргі әлеуметтік-саяси жүйе, экономикалық жағдай, бұқаралық ақпарат құралдары, білім деңгейі, халықтың мәдениеті және басқа да бірқатар факторлар үлкен әсер етеді. Мұның салдары мүгедектік мәселесі бойынша халықтың әлеуметтік проблема ретінде хабардар болмауы болып табылады. Осыған байланысты мүгедектігі бар адамдардың қажеттіліктері мен олардың жеке ерекшеліктері туралы түсініктердің бұрмалануы жиі кездеседі. Осы жерден халықтың осы санатының өкілдері мен қоғамның қалған бөлігі арасындағы коммуникативтік тосқауылды нығайтатын алалаушылық пен фобиялар пайда болады [1]. Өз кезегінде мүгедектігі бар адамдар қандай да бір себептермен қоғамнан алшақтауды жалғастыруда. Көптеген жылдар бұрын салынған тосқауыл осы уақытқа дейін көптеген қиын кедергілерді тудырды: физикалық және психологиялық.

Бірқатар зерттеулердің деректері, өкінішке орай, оптимистік емес, қоғамдағы мүгедектер туралы идеялардың тұрақты стереотипін көрсетеді. Теріс стереотип кедей, бақытсыз, мүмкіндігі шектеулі адамдар туралы идеяда көрінеді. Әлемге әйгілі Э. Кеплер ең қиыны соқырлық емес, көрушілердің соқыр адамға деген көзқарасы екенін атап өтті. Саңырау жазушы Хелен Келлер: "соқырлар заттардан, саңыраулар адамдардан ажыратылған" деп жазды. Орыс әлеуметтанушысы е. р. пікірі бойынша. Ярская-Смирнова, табиғи деректер емес, атап айтқанда қоғам мүгедектер мен олардың отбасыларын кемсітеді, оларды әлеуметтік құқықтарынан айырады, теңсіздік пен әлеуметтік стратификацияны жаңғыртады [2]. Мүгедектердің өмірлік қиындықтарын зерттеу, дені сау адамдардың олар туралы пікірі қоғамның халықтың осы санатына қатынасын өзгертуге, денсаулық мүмкіндіктері шектеулі адамдармен медициналық - әлеуметтік жұмыстың инновациялық технологияларын қолдануға мүмкіндік береді. Бұл ретте инклюзивті білім беруді дамыту маңызды рөл атқарады, ол мәні бойынша қоғам өміріне қандай да бір шектеулері бар балаларды қосуды, олардың әлеуметтік интеграциясын көздейді.

Қазіргі орыс ғылымындағы және шетелдегі әлеуметтік инклюзия мәселелерін зерттеудің теориялық және әдіснамалық негізі, ең алдымен, тұлғаның әлеуметтік интеграциясы

тұжырымдамасынан тұрады (Э. Дюркгейм, Э. Гидденс, о. Конт, Т. Парсонс, г. Спенсер, К. г. Юнг, г. м. Андреева, Д. В. Зайцев және т. б.); мүмкіндігі шектеулі балалардың интеграциясы қоғамға (шетелде — Д. Форестей, г. Грэмпп, З. Сайго және т. б.; көрші Ресейде — Д. В. Зайцев, В. Н. Ярская, Е. Р. Ярская-Смирнова және т. б.); әлеуметтік инклюзия және инклюзивті практика тұжырымдамасы (а. в. Бахарев, С. О. Брызгалова, в. Зайцев, г. г. Зак, Г. И. Ларионова, В. Н. Ярская-Смирнова, Е. Ярская-Смирнова, Т. В. Фуряева); нормативтілік тұжырымдамасы (Ю. А. Афонкина, В. Л. Рыскина, А. ю. Шеманов және т. б.); тәуелсіз өмір тұжырымдамасы (к. Денисон, Т. А. Карпова, Е. Н. Ким, Д. Макдональд, М. Оксфорд және т. б.) және т. б.

Зерттеушілер интеграцияның білім беру және әлеуметтік түрлерін ажыратады. Интеграцияның білім беру түрі ерекше қажеттіліктері бар білім алушыларға (мүгедектер, мүмкіндігі шектеулі адамдар) немесе әлеуметтік шеттету қаупі жоғары (жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар, әлеуметтік жағдайы төмен отбасылардан шыққан балалар, шетелдік студенттер және т.б.) білім беру, психологиялық-педагогикалық қызметтер алу үшін қажетті мүмкіндіктер мен жағдайларды қарастырады. Әлеуметтік интеграция, ең алдымен, ерекше қажеттіліктері бар оқушы жастарды олар интеграцияланатын білім беру ортасы шеңберіндегі әлеуметтік қатынастардың жалпы жүйесіне әлеуметтік бейімдеуге бағытталған. Бұл бірлескен қызметті (Білім беру, бос уақыт, еңбек және т.б.) ұйымдастыру арқылы жеке адамды әртүрлі әлеуметтік топтар мен қатынастарға қосу процесі және сонымен бірге жүйесі.

Әлеуметтік интеграция тұжырымдамасы аясында қоғамға интеграция процесін ғалымдар (Д.В. Зайцев, Г. и. Ларионова, Т. В. Фуряева, т. ф. Маслова, в. К. Шаповалова және т. б.) әртүрлі әлеуметтік топтар мен жеке тұлғалардың мақсаттарының, құндылық бағдарларының, мүдделерінің сәйкес келу өлшемі ретінде қарастырады; тұлғааралық өзара әрекеттесу және өзара бейімделу негізінде бірлескен қызметті ұйымдастыру ретінде. Бір жағынан, әлеуметтік интеграция жеке тұлғаны қоғамның әлеуметтік өміріне қосу процесі, екінші жағынан, адамның әлеуметтік нормалар мен құндылықтарды белсенді игеру процесі ретінде қарастырылады [3].

А. В. Бахаревтің зерттеуі ресейлік білім беру тарихындағы инклюзивті тәжірибелердің дамуын және олардың бағыттарын, балалардың психофизикалық жағдайына қарамастан үйлесімді дамуы үшін оқу-тәрбие процесіне инклюзивті білім беру тәжірибелерін әзірлеу және енгізу тәжірибесін талдады [4].

Жалпы, білім берудегі инклюзивті тәжірибелер әлеуметтік құзыреттілікті, Әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларды, әлеуметтік мінез-құлық үлгілерін дамытуға, өзін-өзі дамыту, өзін-өзі жетілдіру, өзін-өзі анықтау, әлеуметтік алып тастау қаупі жоғары оқушы жастарды кәсіби және әлеуметтік ілгерілету үшін неғұрлым толық ақпарат пен жаңа әлеуметтік өзара іс-қимыл тәжірибесін алуға бағытталған. Инклюзивті тәжірибелер әлеуметтік шеттету қаупі бар барлық білім алушыларға есептелуі тиіс.

А.В. Бахарев [4] диссертациясының рефератында ресейлік білім беру тарихындағы инклюзивті тәжірибелердің дамуын зерттеу психологиялық-педагогикалық көмекті тиімді ұйымдастыруға және білім беру бағдарламасын игеруде денсаулығы шектеулі балаларды сүйемелдеу процесінде қолдауға ықпал ететіндігі туралы жазады, бұл сонымен қатар мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттыруды көздейді.

Инклюзивті білім беру әлеуметтік жұмыс тәжірибесін жүзеге асыруда маңызды орын алады.

Көптеген ғасырлар бойы қоғам мүгедектігі бар адамдарға интолеранттылық танытты, бірақ уақыт өте келе көзқарастар өзгеріп, адамдар гуманистік көзқарас өмірдің

басымдықтарының біріне айналған даму деңгейіне жетті. Инклюзивті білім берудің негізгі идеяларының бірі инклюзивті қоғам құру болды. Барлық адамдарға оң көзқарастың пайдасына кемсітушіліктің жойылуын білдіретін жаңа принциптер.

Инклюзивті білім сияқты, әлеуметтік жұмыстар да гуманистік принциптерге негізделген, мысалы:

- адамның құндылығы оның қабілеттері мен жетістіктеріне байланысты емес;
- әр адамның ойлау және сезіну қабілеті бар;
- әр адамның қарым-қатынас жасауға және тыңдауға құқығы бар;
- әр адам басқа адаммен қарым-қатынасты қажет етеді;
- әр адамға дос пен қолдау қажет;
- білім беру қарым-қатынас контекстінде жүзеге асырылады;
- әртүрлілік адам өміріне күш әкеледі;
- оқудағы прогресс-бұл адам үйренген нәрсе, ол білмейтін нәрсе емес [5].

Бұл қағидаттар инклюзивті білім берудің негізі болып табылады және әлеуметтік жұмыстарды жүзеге асырумен тікелей байланысты. Біз әр адамның осы қарапайым, бірақ өте маңызды принциптерді түсінуі мен қабылдауы жалпы қоғамның мәдениетін арттыруға ықпал етеді деп санаймыз, яғни әркім адамдарға деген көзқарасын "ол сияқты емес" өзгертеді. Әлеуметтену деңгейі де өсуде-бұл ұсынылған позициялардың негізгі нәтижелерінің бірі.

Әр адам бала болды деген тұжырым шындық. Көптеген зерттеулер көрсеткендей, балалық шақта тұлғаның негізгі қасиеттері қалыптасады, инклюзивті білім әлемді оң қабылдауға ықпал етеді, сондықтан балаларда теріс көзқарастарға жүгінудің қажеті жоқ. Осылайша, әлеуметтік жұмыстарды жүзеге асырудың бастауы білім берудің жалпы деңгейіне және адамдардың санасындағы негізгі гуманистік принциптердің дамуына тікелей байланысты.

Қоғамға инклюзивті білім беруді енгізу аспектілерін қарастыра отырып, біз "мейірімділік сабақтарының" адамдарға рухани-адамгершілік идеялар мен қоштасулар ретіндегі әсерін талдап, атап өттік. "Мейірімділік сабақтары" ұғымы мектеп жасына дейінгі және мектеп жасындағы балаларға білім беру негізін ғана емес, сонымен бірге бүкіл қоғамның білімі мен дағдыларының рухани деңгейін арттыруға бағытталған практикалық қызметті де қамтиды. Адам өз бойында эмпатия, эмпатия, жанашырлық, жанашырлық, тыңдау және басқа адамдарға ақысыз көмек көрсету сияқты қасиеттерді дамытады. "Мейірімділік сабақтары" балаларға жаңа білімді үйретпейді, олар әр баланың жүрегіне салынған нәрсені ашуға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ әртүрлі әлеуметтік топтардың мүмкіндігі шектеулі адамдарға қатынасы туралы зерттеулер жүргізілді. Мақалалардың бірінде Асмаковец Е. С. және Кожой с. "Әлеуметтік жұмыс" бағытындағы студенттердің осындай адамдармен жұмыс істеуге дайындығын талдайды [6]. Белгілі болғандай, білім алушылардың жауаптарының негізінде тұрған ақпарат интернет-ресурстардан, БАҚ-тан, түрлі әдебиеттерден алынды. Студенттер оқыған мектептер инклюзивті тәжірибені ішінара ғана қабылдады, бұл эксперимент сұрақтарында белгісіз жауаптарға әкелді деген қорытынды жасауға болады. Енді инклюзивті білім беру даралығын безендіретін кез-келген адамды қабылдау, оларды одан әрі дамыту үшін барлық жаңа көкжиектерді аша отырып, оларды батыл ету сияқты идеяларды қамтиды.

Әлеуметтенуді дамытудан басқа, инклюзивті білім екінші жағынан да әсер етеді, оны белгілемес бұрын әлеуметтік жұмыс ұғымын қарастырған жөн.

Біріншіден, әлеуметтік жұмыс-қиын жағдайға тап болған адамдарға көмектесуге бағытталған қоғамдық қозғалыс, қоғамдағы мәртебесі немесе жағдайы маңызды емес.

Психологиялық, эмоционалды немесе физикалық қолдау ақысыз, сенім, сүйіспеншілік пен мейірімділікке негізделген.

Адамдар қолдау көрсететіндіктен, олардың бұл әлемді қабылдауы бала кезінен қалыптасады, ал отбасы балалық шақта тәрбие мен оқытуды ұйымдастырушымен айналысады. Инклюзивті білім беру баланың өзіне ғана емес, оның отбасына да басымдық береді. Отбасымен жұмыс ынтымақтастық идеясына, оның тәрбиелік мүмкіндіктерін арттыруға, үйлесімді балалар мен ата-аналар қарым-қатынасын орнатуға негізделген. Бұл жұмыстың міндеттері-ата-аналардың психологиялық көзқарастарын білім беру процесінде отбасының рөліне өзгерту; баламен қарым-қатынас стилін өзгерту; отбасының педагогикалық мүмкіндіктерін кеңінен қолдану. Сонымен қатар, әлеуметтік жұмыс оқушылар мен ата — аналарды олардың құқықтары мен міндеттерімен, заңнамалық құжаттармен таныстыруды, сондай-ақ Қазақстанда да, шетелде де мүгедектерге қатысты қоғамдық және мемлекеттік ұйымдар туралы хабарлар етуді қамтиды.

Инклюзия мүгедек балаларда білім арудың қолжетімділігі мәселесін ғана емес, сонымен қатар басқа да көптеген маңызды мәселелерді шешуді көздейді деген қорытынды жасауға болады. Солардың бірі-мүмкіндігі шектеулі жандарды қоғамға әлеуметтендіру және интеграциялау. Оларға деген көзқарас мәдениет пен әлеуметтік даму деңгейін анықтайды. Оларға деген немқұрайлылық пен қатыгездік бүкіл қоғамның рухани деградациясына әкеледі.

Инклюзивті білім беруді дамыту мүмкіндігі шектеулі адамдардың өмірін едәуір жақсартты, бірақ бұқаралық ақпарат құралдары мен қоғамдық пікір сияқты көптеген қиындықтар бар. Бірақ тұтастай алғанда, мүгедектердің қоғамдағы жағдайы қанағаттанарлық, ал оларға деген көзқарас мейірімді. "Дені сау мүгедек адам" қарым — қатынасында оң динамика болды. Бүгінгі таңда адамдардың көпшілігі қандай да бір шектеулері бар адамдармен қарым-қатынас жасауда қиындық көрмейді. Бұл аяушылық сезімімен, науқас адамдарға мейірімділікпен және мүмкіндігінше оларға көмектесуге дайын болуымен көрінеді. Дені сау адамдар ин-валидтерді толерантты, мейірімді, ашық және кішіпейіл, өз күштерімен өмірлік жетістікке жетуді көреді. Инклюзивті білім беру көбінесе мұғалімдердің әлеуметтік жұмысының бағыттарын анықтайды. Сондықтан, мүмкіндігі шектеулі балалары бар отбасылармен білім беру мекемелері мұғалімдерінің үйлесімді ұйымдастырылған жұмысы — бұл білім беру және тәрбие процесінің сәттілігінің, мүгедек балалардың балалар ұжымына бейімделуінің КЕПШІ.

Әдебиеттер:

1. Мазунина, Н. А. Стигма как основной барьер общественного сознания на пути к социальной интеграции лиц с инвалидностью / Н. А. Мазунина // Человек. Общество. Инклюзия. — 2015. — № 2 (22). — С. 158–163.

2. Романов, П. В. Политика инвалидности: Социальное гражданство инвалидов в современной России / П. В. Романов, Е. Р. Ярская-Смирнова, — Саратов: «Научная книга», 2006. — 260 с.

3. Зайцев, Д. В. Социальная интеграция детей с ограниченными возможностями: дис... д-ра соц. наук./ Зайцев Дмитрий Викторович. — Саратов, 2004.

4. Бахарев, А. В. Развитие инклюзивных практик в истории современного российского образования: дис... канд. пед. наук./ Бахарев Алексей Викторович. — М., 2018. — 157 с.

5. Инклюзивное образование. — URL: https://news_enc.academic.ru/6863/Инклюзивное_образование (Дата обращения: 04.06.2021).

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗИТИВНОЙ ИНКЛЮЗИВНОЙ СРЕДЫ В ШКОЛЕ: ВОВЛЕЧЕНИЕ РОДИТЕЛЕЙ И ОБУЧАЮЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ

Проблема

Связанна с установлением благоприятного обучающего окружения всех учащихся, включая тех, у кого есть особые образовательные потребности.

Формирование позитивной инклюзивной среды в школе означает создание внутренней атмосферы, где каждый ученик, вне зависимости от своих особенностей, чувствует себя принятым и включенным. Важным аспектом этого процесса является вовлечение родителей и учащихся в принятие решений. Это означает, что они принимают активное участие в обсуждении и формировании правил, программ и событий в школе. Такой подход способствует более широкому взаимодействию между всеми участниками образовательного процесса, укрепляет чувство сообщества и поддерживает позитивную атмосферу в школе.

Материалы и методы

Анализ существующих программ специального образования, опросы родителей и учащихся, охваченные инклюзивным образованием. Методы также включают в себя интервью с участниками инклюзивного процесса и изучение успешных практик в других образовательных организациях.

Результаты

Результаты исследования указывают на то, что вовлечение родителей и обучающихся в принятие решений оказывает положительное воздействие на инклюзивную среду в школе. Участие родителей в организации мероприятий и правил улучшает их понимание инклюзивных процессов и способствует созданию более благоприятной обстановки для всех детей. В то же время, включение обучающихся в принятие решений развивает их чувство ответственности и самосознания.

Краткий анализ

Анализ данных подчеркивает, что важность вовлечения родителей и обучающихся в процессе принятия решений не ограничивается только созданием поддерживающей инклюзивной среды. Это также способствует укреплению партнерства между образовательной организацией (школой), родителями и учащимися, что влияет на качество обучения и уровень комфорта всех участников образовательного процесса.

Выводы

Вовлечение родителей и обучающихся в процессе принятия решений играет ключевую роль в формировании благоприятной инклюзивной среды в школе. Осознанное и активное участие всех сторон участников обеспечивает более эффективную реализацию инклюзивных практик, создает благоприятные условия для обучения и способствует лучшему пониманию и взаимодействию между всеми участниками образовательного процесса и детьми с ООП.

Список литературы:

1. Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: метод. рекомендации/ Елисеева И.Г., Ерсарина А.К. -Алматы: ННПЦ КП, 2019. - 118с.

2. Хендерсон, А., и Берлингхам, Л. (2001). "Обучающиеся, родители и учительская сила: общество в образовании"
3. Форсайт, Л. (2011). "Инклюзивное образование: исследование и практика".

Жалғасбекова Алтынкүл Қуанышбекқызы

№ 164 жалпы білім беретін мектеп

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ, ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ҰСЫНЫСТАРЫ

"Инклюзивті білім беру" термині француздың *inclusif* сөзінен шыққан, ол "қамтиды" деп аударылады және ерекше қажеттіліктері бар және шартты түрде сау, яғни денсаулығына байланысты шектеулері жоқ адамдарды бірлесіп оқытуды білдіреді. Бұл жағдайда білім беру процесі интеллектуалды, физикалық, психикалық ерекшеліктері бар адамдар өздерінің қажеттіліктері жоқ құрдастарымен бірге қажетті білім мен дағдыларды алатындай етіп ұйымдастырылады. Инклюзивті білім берудің оң және теріс жақтары бар. Қоршаған орта мен құралдар арнайы балаларға бейімделуі керек, ал басқа оқушылар мен мұғалімдер әр баланың жеке қажеттіліктерін түсініп, қабылдауы тиіс.

Ерекше қажеттіліктері бар адамдар

Ерекше қажеттіліктері бар адамдар санатына мүгедектігі бар немесе мүгедектік деп саналмайтын, бірақ арнайы құрал-жабдықтармен жабдықталмаған қарапайым мектепте жалпы білім алуға мүмкіндік бермейтін аурулары бар адамдар кіреді. [1] Мысалы, көру қабілеті нашар балалар аудио оқулықтармен қамтамасыз етілуі керек.

Инклюзивті білім берудің принциптері

Жалпы білім беретін мектепте оқыту оқушылардың зияткерлік және физикалық денсаулығының стандартты деңгейіне арналған. Стандарттар шеңберіне сәйкес келмейтіндер мамандандырылған мектептерде оқуға мәжбүр. Осы себепті ерекше қажеттіліктері бар адамдар оқшауланады, кейінгі өмірде бәсекеге қабілеттілігі төмен болады. Инклюзивті білім берудің кемшіліктері де бар болса да, оның жақсы жақтары айқын: бірлескен оқыту ерекше балаларға мектеп сертификатын алуға және болашақта кез - келген кәсіпті игеруге және қоғамға енуге мүмкіндік береді.

Инклюзия принциптері келесідей:

- қабілеттері мен физикалық мүмкіндіктеріне қарамастан әрбір адам құнды;
- ерекше қажеттіліктері бар бала, оқытушылар және қалған студенттер арасында сапалы қарым-қатынас орнату шынайы білім алуға көмектеседі;
- бірлескен оқыту ерекше қажеттіліктері бар адамдар басқалармен тең құқықтарға ие толерантты қоғамға жол ашады [2].

Инклюзивті білім берудің артықшылықтары

Оқытудың басқа түрлері сияқты, инклюзивті білім берудің артықшылықтары мен кемшіліктері бар. Оқытудың бұл түрінің *артықшылықтарына* мыналар жатады: адамдардың кең ауқымымен, соның ішінде денсаулығына байланысты шектеулері жоқ адамдармен, яғни қарапайым адамдармен өзара әрекеттесу. Инклюзивті білім пайда болғанға дейін ерекше қажеттіліктері бар адамдарда мұндай қарым-қатынас мүмкіндігі болмады. Әртүрлі

ауытқулары бар адамдардың көпшілігінде әлеуметтік шеңбер жақын туыстарымен және оңалту орталықтарына басқа келушілермен шектелді.

Басқа балалармен қатар қоғамға интеграциялану мүмкіндігі. Ерекше қажеттіліктері бар адамдар мәдени іс-шараларға қатыса алады, мысалы, көрмелер, мұражайлар, театрдағы қойылымдар. Алайда, олар үшін олардың қажеттіліктеріне бейімделген қол жетімді кедергісіз орта жабдықталуы керек. Оқу және кейінгі өмір кезеңінде түзету, психологиялық, әлеуметтік қолдау алуы тиіс. Мұндай қолдауды инклюзивті түрде оқыту үшін арнайы оқытылған оқытушылар ұсынады. Қарым-қатынас және әлеуметтену дағдыларын дамытады. Қоғаммен өзара әрекеттесу педагог-ассистенттің көмегімен жүзеге асырылады. Ерекше қажеттіліктері бар адам мен ондай адамдар арасындағы делдал болады. Білім берудің барлық кезеңдерінде педагог-ассистент ерекше оқушымен бірге жүреді.

Кемшіліктер инклюзивті оқытудың барлық артықшылықтары мен кемшіліктерін өлшей отырып, білімнің осы түрінің кемшіліктерін ескеру қажет. Кемшіліктері мыналарды қамтиды:

- Ерекше қажеттіліктері бар балаларды сүйемелдеу үшін оқытылған білікті персоналдың - тәрбиешілердің, мұғалімдердің, психологтардың, дефектологтардың, логопедтердің болмауы.
- Оқытушылар құрамы көбінесе ерекше қажеттіліктері бар оқушыларға жұмсақ қарайды, сондықтан олардың білімін бағалау біржақты болып шығады.
- Жалпы мемлекеттік оқу жоспары кейбір оқушыларға белгілі бір кезеңнен бастап білім беруді жалғастыруға мүмкіндік бермейді.
- Инклюзивті білімге мұқтаж балалардың ата-аналарында көбінесе жеткілікті ақпарат болмайды. Нәтижесінде балалар тек орта білім алады және оқуды жалғастыра алмайды. Инклюзивті ғана емес, сонымен қатар қарапайым мектеп білімі де оқу сапасын жақсартуды қажет етеді.

Инклюзивті білім берудің артықшылықтары мен кемшіліктері кестеде

<i>Артықшылықтары</i>	<i>Кемшіліктері</i>
Барлық оқушылар үшін олардың қабілеттері мен мүмкіндіктеріне қарамастан тең құқықтары.	Инклюзияны енгізу үшін материалдық - техникалық базаның болмауы
Оқу процесінде педагог-ассистенттің жеке көмегі.	Ерекше қажеттіліктері бар балаларға қажет оқытушылардың, психологтардың және басқа мамандардың аздығы
Ерекше қажеттіліктері бар балалардың әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларын алуы.	Стандартты оқыту бағдарламасы ерекше қажеттіліктері бар кейбір балаларға жарамайды, сондықтан оны нақтылау және жаңарту қажет
Сапалы білім алу, ал болашақта-ЖОО-да білім алу, мамандықты игеру, қоғамның толыққанды және тәуелсіз мүшесі болу мүмкіндігі.	Мұғалімдер ерекше қажеттіліктері бар балалардың білімін объективті түрде бағалайды, сондықтан білімді бағалау көбінесе шындыққа жанаспайды
Қарапайым балалар эмпатия, шыдамдылық, төзімділік сияқты адами қасиеттерді дамытуға мүмкіндік алады.	Мүгедектерге дені сау балалар мен олардың ата-аналары тарапынан жағымсыз және жиі дұшпандық қатынастың жиі орын алуы

Ерекшеліктері.

Дені сау және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды бірлесіп оқыту соңғысының әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ету үшін қажет. Инклюзивті сипаттағы мектепке дейінгі білім беру мүгедектігі бар адамдарға төзімділікті тәрбиелеуге мүмкіндік береді, өйткені кішкентайларда басқалар сияқты туылмаған құрдастарына қарсы дұшпандық көзқарастар әлі жоқ. Әлемдік тәжірибе бірлескен топтарда оқитын мектеп жасына дейінгі балалардың жоғары нәтиже көрсететінін растайды. Бұл сау балаларға да, ерекше қажеттіліктерге де қатысты [3].

Мектептегі инклюзивті білім берудің артықшылықтары да айқын болғанымен, кемшіліктері айтарлықтай әлі де жеңу қиын. Қажетті жабдықты сатып алу, оқу орындарын қайта құру, мұғалімдер мен психологтарды даярлау үшін қаржылық базаның болмауы. Оқытудың бұл түрін іс жүзінде мүмкін емес етеді. Алайда, жыл сайын жағдай тым тез болмаса да, жақсарып келеді.

Мәселелер инклюзивті білім берудің негізгі артықшылықтары мен кемшіліктерін бөліп көрсете отырып, мәселелерге тоқталу керек. Мұндай оқытудың әлемдік тәжірибесі ерекше қажеттіліктері бар оқушылар үшін де, олардың сыныптастары үшін де жағымсыз салдарларды анықтамағанымен, отандық шындықта инклюзияны толыққанды енгізуге бірқатар объективті және субъективті кедергілер бар.

Біріншіден, дәстүрлі оқыту әдістеріне үйренген тәрбиешілер өз принциптерін өзгертуге дайын емес.

Екіншіден, дені сау балалардың консервативті ата-аналары мүгедек балалардың баласымен бірге оқуына жиі қарсы.

Үшіншіден, қаржылық мәселе өте өткір: көптеген мектептерде тиісті жабдықтар жоқ және оқу және тұрмыстық қажетті материалдарды сатып алуға қаражат жоқ [4].

Мемлекеттік деңгейде инклюзивті білім беруді енгізу үшін қажетті құқықтық және экономикалық нормалар жоқ. Шенеуніктерге оқытудың бұл әдісінің артықшылықтары мен кемшіліктері белгілі, бағыт басым болып саналады, бірақ іс жүзінде оны жүзеге асыру қиын.

Оқыту кезеңдері.

Кемшіліктеріне қарамастан, инклюзивті білім берудің артықшылықтары айтарлықтай көп. Мұндай оқыту жүйесі мектеп жасына дейінгі балаларға арналған балабақшалар мен басқа да мекемелерді, орта мектептерді, сондай-ақ орта кәсіптік және жоғары кәсіптік білім беруді қамтиды. Инклюзияның негізгі міндеті - мүмкіндігі шектеулі жандар үшін кедергісіз орта құру.

Ерекше білімді қажет ететін балаларды сәтті әлеуметтендірудің шарттарының бірі оларды өз бетінше өмір сүруге, әлеуметтік маңызы бар шешімдер қабылдауға дайындау, оларға қолдау және көмек көрсету болып табылады. Ерекше білімді қажет ететін әр баланың әлеуметтік тәжірибесін педагогикалық тұрғыдан қамтамасыз етуге, оның өмірінің педагогикалық тұрғыдан орынды өзін-өзі ұйымдастыруына сапалы жаңа, әлеуметтік бағытталған көзқарасты қажет етеді. Мектепте жүзеге асырылатын баланың кез-келген іс-әрекеті әртүрлі өмірлік тәжірибені қалыптастыруға және дамытуға бағытталуы керек, тек осы жағдайда оқушының әлеуметтенуі өте тиімді болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Шевчук Л. Е. Интегрированное обучение учащихся с особенностями развития в общеобразовательном учреждении / Дефектология. — 2004. — № 6. — С. 28–31.
2. Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы. В.С.Мухина, Алматы Мектеп, 1981ж
3. Дефектология №2, 2014

4. Инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білімді қажет ететін балаларды әлеуметтендіру / Г. К. Алшынбекова, Ж. Ж. Кенжебай. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 18 (413).

Сережечкина Елена

*Психолог, арт-терапевт
Проект «ПсихоАрт»*

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В АРТ-ТЕРАПИИ

Быстро меняющаяся реальность заставляет нас обращать внимание на актуальность психологической помощи и её быстро растущую динамику. Нам стоит задуматься сейчас о создании альтернативной помощи для людей, помогая им справиться со стрессом.

Искусственный интеллект развивается с огромной скоростью и уже используется в медицине, промышленности, безопасности, науке и технике, но только начинает внедряться в психологическую помощь. Исследования в области искусственного интеллекта являются одним из главных направлений в современной науке

До последнего времени арт-терапия ориентировалась на традиционные виды искусства, в первую очередь изобразительные, такие как рисование, лепка, коллаж. Появление цифровых технологий потребовало новых терминов и определения их содержания. М. Сванепел (M. Swanepoel) [1] из Университета Южной Африки предлагает понимать под «цифровым искусством» все технологии, включающие использование компьютера. Это могут быть рисунки, сделанные на бумаге, но отсканированные и отредактированные в графических программах; обработанные фотографии; 2D- или 3D-персонажи, созданные с использованием компьютера; анимация; фильмы; видеоигры; компьютерные постеры и плакаты; цифровая живопись; веб-сайты.

Следующей инновацией, еще не до конца вошедшей в практику арт-терапии, является технология создания изображений с использованием графических программ, обладающих множеством специальных эффектов (мазки кисти, аэрограф-спрей, рисование мелком, карандашом, пером и т. п.). Такие программы сохраняют все предшествующие шаги автора, что позволяет клиентам свободно экспериментировать, не беспокоясь о том, что они испортят свое произведение [2], перейти от плоскостного изображения к объемно-му и даже распечатать произведение на 3D принтере.

В статье американских ученых О. Даревич и ее соавторов (O. Dargewych) [3] приведен опыт работы со взрослыми людьми, имеющими инвалидность. В процессе занятий участники выполняли задания, используя стилус для рисования на сенсорном экране и графические программы. На основной вопрос исследования: воспримут ли взрослые с отклонениями в развитии цифровые технологии как художественную среду и будет ли эффективен такой инструмент арт-терапевтического вмешательства, авторы дают положительный ответ. В статье подчеркивается еще одно преимущество цифровых технологий: для некоторых людей с повышенной сенсорной чувствительностью (что характерно для людей с РАС) использование сенсорных экранов предпочтительнее, чем работа с реальными художественными материалами, которые воспринимаются ими как «грязные».

Сочетание арт-терапии с технологией виртуальной реальности (VR) Виртуальная реальность — технология, которая позволяет человеку испытать реальность, отличную от повседневного мира. Она создает иллюзию другой среды, генерируя цифровые, реалистичные или воображаемые визуальные образы. Технология VR успешно используется для лечения фобий, посттравматических состояний, нарушений образа тела, тревожных расстройств [4]. Объединение методов арт-терапии с технологией VR — новое перспективное направление. Итальянские исследователи С. Доннари (S. Donnari) и ее коллеги [5] рассказали об опыте работы с людьми с множественными ограниченными возможностями здоровья вследствие травм и тяжелых заболеваний (умственная отсталость, проблемы с подвижностью, сенсорные нарушения, языковые проблемы и травмы головного мозга). Разработанная авторами программа Paintinteraction дает возможность переводить движение тела в цифровой образ, который проецируется на экран. В программу включен ряд интерактивных приложений: светящиеся следы создаются движениями тела, клиент и терапевт видят себя на экране и могут «дорисовывать» это изображение; движением руки можно рисовать, выбирая цвета из меню. Звуки, издаваемые пользователем, трансформируются в цветные формы, таким образом создается возможность делать рисунки собственным голосом. Данное исследование показало широкие возможности, открывающиеся при использовании цифровых технологий в арт-терапии с невербальными и ограниченными в движении пациентами.

Среди аргументов за внедрение новых технологий преобладают технические (удобство работы, отслеживания этапов создания, хранения цифровых работ), а также психологические: возможность пережить новый опыт, — и социальные: легкость работы с молодыми людьми в привычном для них формате, доступность дистанционной работы и быстрого выхода в медиа — пространство.

В большей части рассмотренных нами работ описываются смешанные техники, являющиеся синтезом традиционного и цифрового творчества. Вопрос о специфике психологических процессов при цифровом художественном творчестве остается открытым. Некоторые исследователи подчеркивают, что сам процесс создания произведения искусства с использованием цифровых гаджетов — это совершенно иной опыт, отличающийся от традиционного искусства. В то же время большинство авторов, высказывающихся на эту тему, утверждают, что принципиальных различий с точки зрения терапевтических возможностей между этими видами творчества нет.

Литература

1. Art Therapists and Computer Technology / B. Peterson [et al.] // *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*. 2005. Vol. 22. № 3. P. 139—149. DOI:10.1080/07421656.2005.10129489

2. *Darewych O., Carlton N., Farrugie K.* Digital Technology Use in Art Therapy with Adults with Developmental Disabilities [Электронный ресурс] // *JODD Journal of Delelopmental Disabilities*. 2015. Vol. 21. № 2. P. 95—102. URL: https://oadd.org/wp-content/uploads/2015/01/41021_JoDD_21-2_v23f_95-102_Darewych_et_al.pdf (дата обращения: 13.12.2021).

3. New Technologies for Art Therapy Interventions Tailored to Severe Disabilities [Электронный ресурс] / S. Donnari[et al.] // *Psychiatria Danubina*. 2019. Vol. 31. № 3. P. 462—466. URL: https://www.psychiatria-danubina.com/UserDocsImages/pdf/dnb_vol31_noSuppl%203/dnb_vol31_noSuppl%203_462.pdf (дата обращения: 13.12.2021).

4. Chavan S., Naregal P. Effectiveness of cartoon animation video on pain during venepuncture among 3-6 year old children [Электронный ресурс] // Sri Lanka Journal of Child Health. 2021. Vol. 50. № 2. P. 299—305. URL: <https://sljch.sljol.info/articles/abstract/10.4038/sljch.v50i2.9577/> (дата обращения: 13.12.2021).

5. Ciuhan G., Ilescu D. Learning From a Failed Mixed Methods Child Art-Therapy Research Project // International Journal of Qualitative Methods. 2020. Vol. 19. 8 p. DOI:10.1177/1609406920963797

Иматалиев Т.С.

*Заведующий(ая) кафедрой
Институт управления проектами
Кафедра Физической культуры
Email: t.imataliyev@satbayev.university*

НА ПУТИ К ИНКЛЮЗИВНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Тезисы:

*Укрепление и сохранение здоровья студентов с ООП, как и всех других студентов, являются одним из направлений деятельности преподавателя ВУЗа, при этом значительная роль отводится достижению максимально возможного уровня физической активности студента и для повышения качества профессиональной работы специалиста.

* На занятиях преподаватели используют специальный комплекс методов обучения: метод наглядной демонстрации, словесный метод, практические методы обучения игровой и соревновательной деятельности в целях изучения новых видов двигательной деятельности студентов.

*Преподавателям по дисциплине «Физическая культура» требуется проходить специальную подготовку по работе со студентами с ООП.

*Архитектурные барьеры – непригодность инфраструктуры – одна из наиболее острых проблем, ограничивающих доступ студента к получению профессионального образования.

*Инклюзивное образование обеспечивает максимальную социализацию студентов с ООП.

Макеева Елизавета

*специалист «Центра социальных инклюзивных программ»,
руководитель психолого-педагогической службы инклюзивной школы «INSIGHT»,
методический директор инклюзивного центра раннего развития «Impulse»,
нейропсихолог.*

«ИНКЛЮЗИЯ КАК СПОСОБ РАЗВИТИЯ ЭМПАТИИ»

Формулировка проблемы

Социальное равенство и адаптация людей с инвалидностью и особыми потребностями по-прежнему остаётся нерешённой задачей. Зачастую определённые категории детей и взрослых остаются «невидимыми» в системе общего образования и профессиональной ориентации. Развитие эмпатии в обществе невозможно без внедрения принципов инклюзии в раннее, общее и профессиональное образование.

Материалы и методы

Основываясь на принципах социогенезиса, нейропсихологических основах, принципах развивающего обучения педагогов-новаторов и современных образовательных технологиях мы провели экспериментальный запуск инклюзивных групп и далее запуск инклюзивной общеобразовательной школы с процентным соотношением 30% учащихся с ООП на 70% нейротипичных учеников. Данная инициатива позволила нам наблюдать и осуществлять принципы инклюзии, а также организовать практику студентов, специализирующихся в сфере социальной работы.

Результаты

За 5 лет работы в сфере инклюзивного образования нам удалось реализовать инклюзивные образовательные проектные мастерские, проведение инклюзивных спортивных занятий, мы вырастили инклюзивную школу и начали проект в сфере инклюзии раннего детства. На протяжении этого времени мы наблюдали инициативу и повышенную активность среди детей и сообщества родителей. Нейротипичные школьники начали сознательно приходить в сферу тьюторства. Также мы запустили проект «Академия тьютора», направленный на обучение тьюторов, ассистентов, родителей и учителей основам развития детей с ООП и внедрение принципов инклюзии в образование.

Краткий анализ и выводы

В процессе проделанной работы мы столкнулись со следующими проблемами:

- недостаточная осведомлённость родительского сообщества в сфере инклюзивного образования порождает заблуждение о том, что инклюзивная школа=коррекционная школа;
- в сфере инклюзивного образования меняется структура урока, классические методы преподавания сменяются проектной формой работы;
- преподавателям сложно даётся изменение формы урока, особенно если в классе имеются дети с СДВГ или аутизмом;
- сфера профессионального самоопределения для подростков с особыми потребностями неразвита и стратегия социализации учащихся средней и старшей школы требует участия предпринимателей и государственных работодателей в различных сферах и отраслях общества.

Список литературы:

1. Борисова, Н.В., Прушинский, С.А. Инклюзивное образование: право, принципы, практика. - М.: Владимир, ОО «Транзит-ИКС», 2009
2. Итоги 48-ой сессии Международной конференции по образованию на тему: "Инклюзивное образование: путь в будущее". 25-28 ноября 2008 г.
3. Саламанкская декларация о принципах, политике и практической деятельности в сфере образования лиц с особыми потребностями от 10.06.1994 г.
4. Обмен опытом по обновлению содержания образования с зарубежными научно-методическими центрами с выездом сотрудников в зарубежные страны (Германия, Великобритания, Япония)/ НАО им. И.Алтынсарина, 2014 г., 68 с.
5. Комплекс мер по дальнейшему развитию системы инклюзивного образования в Республике Казахстан на 2015-2020 годы. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан (№534 от 19.12.2014 г.) <http://online.zakon.kz/>
6. Концептуальные подходы к развитию инклюзивного образования в Республике Казахстан (№ 348 от 01.06.2015 г.) <http://online.zakon.kz/>
7. «Методические рекомендации по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями», Приказ МОН РК (№524 от 12.12.2011 г.) <http://online.zakon.kz/>
8. Мовкебаева З.А., Оралканова И.О. Включение детей с ограниченными возможностями развития в общеобразовательный процесс. Учебное пособие. - Алматы: ИП «Сагаутдинова М.Ш.», 2014. – 241 с.

Қазбек Ардақ Сәкенқызы

*Алматы қаласы, Әуезов ауданы «№72 жалпы білім беретін мектеп»
Педагог-психолог*

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЗЖЕТ ЕТЕТІН ОҚУШЫЛАР ҮШІН ИНКЛЮЗИВТІ КЕДЕРГІСІЗ ОРТА ҚҰРУ

Бүгінгі таңда инклюзивті білім беруді қолдау бағытында жалпы білім беретін мектептерде белгілі себептермен ақыл-ой дамуында ауытқуы бар немесе психикалық дамуы тежелген оқушылар білім алуда.

Инклюзив – сөзі латын тілінен ау-дарғанда «өзімді қосқанда», ал ағылшын тілінен аударғанда «араластырамын» деген мағынаны білдіреді. Инклюзивті білім берудің мақсаты: даму мүмкіндігі шектеулі балаларды қалыпты балалармен бірге білім беру. Яғни адамның жынысына, дініне, шығу тегіне қарамастан тең құқылы жеке тұлға ретінде білім беру жүйесі болып табылады. Инклюзивті білім беру – мүмкіндігі шектеулі балаларды оқытып-үйретудің бір формасы. Бұл арнаулы білім беру жүйесінде дәстүрлі түрде қалыптасқан және даму үстіндегі формаларды ығыстырмайды.

Әр оқушының білім алуда өз ерекшеліктері бар. Мәселен әр оқушының эмоционалдық және психикалық таным процестерінің даму деңгейі әртүрлі. Десек те, қазіргі таңда әр оқушыға жеке тұлға ретінде қарап, саналы тәрбие сапалы білім беру өмір талабы болып табылады.

Осы ретте мектептерімізде әрбір мүмкіндігі шектеулі оқушының даму деңгейі мен жас ерекшелігі ескеріліп, түзете-дамыту бағдарламалары бойынша білім берілуде.

Жалпы, білім беретін мектепте мүмкіндігі шектеулі оқушыларды бірлесіп (интеграциялы түрде) оқуын ұйымдастыру боп табылады.

Инклюзивті білім беру баланы емес, жүйенің өзгеруін болжайды. Ол әр бала әртүрлі екенін мойындайды, ал мектептер мен білім беру жүйесі барлық оқушының жеке қажеттіліктеріне бейімделуі тиіс.

Ал инклюзивті білім беру жағдайында ерекше қажеттіліктері бар оқушылардың оқу процесін ұйымдастыру жолдарына тоқталып кететін болсақ, әр жыл сайын инклюзивті балалардың саны артылуда, алайда олардың көпшілігі арнайы оқу мекемелерінің қабырғасында оқуға деген құштарлығы болмайы. Соған байланысты қазіргі кезде Қазақстан Республикасындағы білім беру мен ғылымның дамытудың 2016-2019 жылдарға арналатын Мемлекеттік бағдарламасында көрсетілген орта білімді берудің инфрақұрылымдық дамуын қамтамасыз ететін міндеттерінің бірі білім беруде ерекше қажеттіліктері бар балаларды инклюзивті ортада қолдауы, ал орта білім берудің мазмұнын жаңартылуы аясындағы міндеттерінің бірі білім беру ұйымдарын өлшемшартпен бағалау жүйелеріне көшуді жүзеге асыру деп көрсетіледі[1]. Бұл да өз кезегінде, инклюзивті білім берудің дамуының теориялық және әдістемелік жағынан жетілдіруді қажет етіп отыр. Бұл тақырыптың өзектілігі - ерекше қажеттілігі бар балалар басқа балалармен тең мүмкіндікте білім алуы. Сондықтан ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін жалпы мектепте инклюзивті білім беру жағдайында оқу үрдісін дұрыс әрі тиімді ұйымдастырылуы қажет. Алайда, білім беру стандарттарына сәйкес болатын көптеген пәндер бойынша дидактикалық материалдар тапшылық етеді.

Оқу құралында жалпы білім беретін ұйымдарға қосылған ерекше білім қажеттілігі бар оқушыларды мектеп кеңістігіне тарту жолдары сипатталды. Ерекше білім қажеттіліктері бар оқушыларға қатысты қамқорлық-сақтық тәртібі және оларды психологиялық қолдау шарттары қарастырылды. Оқу құралының мақсаты оқушылардың ерекше білім қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, білім алуға тең қол жеткізуді қамтамасыз етуге ықпал ететін ортақ кеңістік құру аясында педагогтардың кәсіби құзыреттіліктерін дамыту. Оқу құралының міндеттері: – инклюзивті білім берудің ғаламдық беталысы туралы ақпарат беру; – жалпы білім беретін мектептерде инклюзивті үдерісті реттейтін нормативтік құқықтық актілерді талдау; – инклюзивті білім беруді теориялық-әдіснамалық және ғылыми-әдістемелік тұрғыда қамтамасыз ету; – педагогтардың мүгедектікті философиялық және әлеуметтік тұрғыдан түсінуін қамтамасыз ету; – инклюзивті білім берудің қағидалары, ерекше білім қажеттіліктері бар балалардың дамуы және тәрбиесі, оларды оқытуды ұйымдастырудың педагогикалық және психологиялық негіздерін сипаттау; – педагогтардың ерекше білім қажеттілігі бар оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау технологияларын меңгеру дағдыларын қалыптастыру[2].

Мұғалімге қалыпты сыныптағы ерекше білім қажеттігі бар баланың оқу әрекеті, оның күнделікті сынып жұмысына қатысу сапасы қандай екендігін білу арқылы оқу мақсаттарын белгілеу және де мазмұны, талаптары, күтілетін нәтижелер, жылдамдық пен бағалау критерийлері бойынша міндеттерді шешу қажет. Ол үшін мұғалім оқытудың инклюзивті стратегияларын меңгеруі тиіс:

- жағдаяттарды модельдеу мен тәжірибелік тапсырмаларды қолдану;
- қадамдық нұқауларды пайдалану;
- тәжірибеде тексерілген ой-пікірлер мен концепцияларды жаттау;
- рольдік ойындарды қолдану;
- интерактивтілікті жоғарылату
- оқушыларға көрнекі құралдарды тарату және олармен үнемі байланыста жұмыс жүргізу;

– нақты жетістіктерге жетуде мадақтауларды және оның түрлі тәсілдерін жиі қолдану (ұпайлар, сертификаттар, жұлдызшалар және т.б., сонымен қатар нәтижелерге жетудің көрнекі сызбалары);

– оқыту тәсілдерін түрлендіру: қолдағы барды ғана қолданып қоймай, бала қызығушылығын оятатындай ақпараттық және технологиялық ізденісте болу; цифрлы медиа контенттерді; аудио және бейне жазбалар мен компьютерлік бағдарламаларды пайдалану;

– тапсырмаларды және оларды орындау уақытын реттеу, мәселен, дарынды балаларға күрделі тапсырмалар беру; психикалық дамуында кідірісі бар оқушыларға әдеттегіден көбірек уақыт бөлу; сөйлеуі бұзылған балаларға оңай айтылатын, қысқа әрі жеңіл мәтіндер беру; есту мүкісі бар балаларға көбінесе жазбаша тапсырмалар ұсыну; оралман оқушылардың сөздік қорын қолданыстағы лексикалық бірліктерге сәйкестендіру; жеңіл аутизмді балаларға бейнелі көрнекіліктер ұсыну және тірек-қимыл аппараты бұзылған оқушылардың моторикасын қалыптастыруға күш салу қажет;

– оқушыларға жиі сұрақ қою және сұрақтардың күрделілік деңгейін қадағалау;

– талқылау үрдісіне оқушыларды жаппай қатыстыру үшін балалардың белсенділігін қолдап-көтермелеп, жетелеуіш сұрақтар қою;

– дәстүрлі жауаптармен шектелмей, тапсырмаларды орындаудың түрлі тәсілдерін қолдану: диаграммалар құру, модельдер құрастыру, таспаға түсіру және т.б.;

– оқушыларды ынталандыру, даралық қасиеттері мен қызығушылықтарын қолдау;

– мәселелік оқытуға тән бағыттармен қатар, «Бұл жағдайда оған қалай көмек беруге болады?» «Осы мәселені басқа қандай жолдармен шешуге болады?» сауалдарын қолдану арқылы метакогнитивті бағыттарға жетелеу;

– рефлексияны жиі қолдану арқылы оқушылардың өзіндік бақылау, өз қателерін көру және түзету, өзін белсендендіру, мақсат қоюын жандандыру;

– цифрлы таныстырылым, электронды көрме, авторлық дидактикалық контент; көрнекі-бейнелі ресурс сынды креативті тәсілдер мен тапсырмаларды қолдануды ынталандыру;

– кері байланыс, тікелей бақылау, интроспекция, топтық және жұптық бағалау сынды оқыту стратегияларын қолдану[3].

“Дені сау адам – табиғаттың ең қымбат жемісі” деп тегін айтылмаған ғой, осы өзгерістер арқылы ерекше қажеттілігі бар балалардың жеке тұлға болып дамуы мен қоғамдағы қажеттілігін қанағаттандыру – біздің басты мақсатымыз деп білеміз. Инклюзивті оқытуға қатысты жалпы үдеріске қоғамның әрбір мүшесі өзінің белсенді азаматтық үлесін қосуы нәтижесінде, ерекше балаларды әлеуметтендіру үрдісіндегі кедергілер мен қиындықтарды оңтайлы еңсеруге болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Білім туралы» ҚР Заңының, 3-бабының, 1, 2-тармақтары.
2. «Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы» ҚР Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы №1118 Жарғысы.
3. Ахмедалиева, Д. У. ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмысты ұйымдастыру // - 2010.-№1

Жунусбекова Н.М., Искакова Т.К.

Satbayev University, Almaty, Kazakhstan

ОБРАЗОВАНИЕ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО БУДУЩЕГО: КЛЮЧЕВЫЕ ТОЧКИ РАЗВИТИЯ

В наше время, когда перед нами стоят быстрые перемены и глобальные задачи, образование играет ключевую роль в формировании граждан, способных не просто существовать, но и эффективно решать проблемы устойчивого развития. Чтобы построить стойкое будущее, нам нужно взглянуть на образовательные стратегии и обратить внимание на несколько важных вопросов. Развитие экологической грамотности, технологической готовности, межкультурного понимания, критического мышления и социальной ответственности становятся ключевыми составляющими, направленными на подготовку нового поколения, способного противостоять будущим трудностям. В эпоху глобализации, межкультурное восприятие становится неотъемлемой частью образования. Учащимся необходимо развивать умения работы в разнообразных средах, что помогает строить открытые отношения и создавать коллективные подходы к решению глобальных проблем. Образование должно акцентировать внимание на развитии технологической готовности среди учащихся. Это включает в себя не только освоение цифровых навыков, но и понимание этических аспектов использования технологий, а также способность адаптироваться к постоянным изменениям в технологическом мире. Учебные программы должны охватывать не только основы экологии, но и придавать значение вопросам изменения климата, эффективному использованию природных ресурсов и способам их сохранения. Студенты должны осознавать влияние своих действий на окружающую среду и развивать навыки устойчивого потребления. Образование, ориентированное на устойчивость, является вложением в благосостояние и гармонию нашей планеты. Социальная ответственность становится неотъемлемым элементом образования для устойчивого будущего. Студенты должны осознавать свою роль в обществе, проявлять заботу о благосостоянии других и активно участвовать в социальных и благотворительных мероприятиях. Развитие навыков волонтерства и уважение к людям с особыми потребностями также становятся важной частью образовательного процесса. Для создания устойчивого будущего необходимо внимательное рассмотрение образовательных подходов. В этом контексте, сравнительный анализ с зарубежными университетами, активно вовлеченными в этот процесс, приобретает особое значение. Например, Университеты Стэнфорда и Кембриджа выделяются своими глубокими исследованиями и образовательными программами, направленными на решение глобальных экологических вызовов. MIT и Технологический Университет в Цюрихе внедряют передовые технологии и инновационные методы обучения. Лондонская Школа Экономики и Сорбонна создают образовательные среды с высокой культурной разнообразностью. Гарвард и Оксфорд, в свою очередь, выделяются методами активного обучения, стимулирующими развитие критического мышления. Университет Йель и Лондонская Школа Экономики активно поддерживают социально значимые проекты и способствуют развитию социальной ответственности у своих студентов.

Все вышеописанное способствует формированию поколения, способного оказывать положительное воздействие на общество. Сравнительный анализ дает возможность выделить общие тенденции и уроки для дальнейшего совершенствования образовательных подходов, направленных на создание устойчивого будущего.

Список источников

1. D. Argento, D. Einarson, L. Martensson, Ch. Persson, K. Wendin, A. Westergren. Integrating sustainability in higher education: A Swedish case // Int. J. Sustain. High. Educ., 21(2020), pp.1131-1150
2. L.V. Avila, W.L. Filho, L. Brandli, C.J. Macgregor, P. Molthan-Hill, P.G. Ozuyar, R.M. Moreira. Barriers to innovation and sustainability at universities around the world // J. Clean. Prod., 164(2017), pp.1268-1278
3. D. Bell. Twenty-first century education: Transformative education for sustainability and responsible citizenship // J. Teach. Educ., 18 (2016), pp. 48-56
4. M. Bizerril, M.J. Rosa, T. Carvalho, J. Pedrosa. Sustainability in higher education: A review of contributions from Portuguese speaking countries // J. Clean. Prod., 171 (2018), pp. 600-612
5. N. Blanco-Portela, J. Benayas, L.R. Pertierra, R. Lozano. Towards the integration of sustainability in higher education institutions: A review of drivers of and barriers to organisational change and their comparison against those found of companies // J. Clean. Prod., 166 (2017), pp. 563-578
6. P. Boarin, A. Martinez-Molina, I. Juan-Ferruses. Understanding students' perception of sustainability in architecture education: A comparison among universities in three different continents // J. Clean. Prod., 248 (2020), Article 119237

УДК 371

Шабденова Д.Р.

Казахская национальная консерватория имени Курмангазы, г Алматы, Казахстан

О ДОСТУПНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ ОБУЧАЮЩИМСЯ С ООП В КНК ИМ. КУРМАНГАЗЫ

Актуальность статьи обусловлена деятельностью психологической помощи обучающимся с ООП в консерватории.

Студенты с ООП в Консерватории рассматриваются как равноправные субъекты образовательного процесса. Они обучаются в общих группах, поддерживается общий позитивный настрой, дружеская атмосфера.

В общем контингенте обучающихся (1189 чел. по всем уровням обучения) в Консерватории обучается 13 человек (12 бакалавров и 1 магистрант) с особыми потребностями (1%).

Лица с ООП имеют равный доступ к поступлению в Консерваторию и получению образования, в том числе за счет квот, предусмотренных Приказом министерства для граждан из числа лиц с инвалидностью 1 или 2 группы, лиц с инвалидностью с детства, детей с инвалидностью (1%).

Согласно вузовскому Плану по созданию условий для обучения лиц с особыми образовательными потребностями, Научно-информационная библиотечная служба Консерватории обеспечивает незрячих и слабовидящих специально адаптированной учебной литературой (учебники со шрифтом Брайля) на основании договора о сотрудничестве с РГУ

«Республиканская библиотека для незрячих и слабовидящих граждан» (от 12.01.2023 г.). Всего в консерватории обучается 1 незрячий и 6 слабовидящих студентов. В соответствии с договором, учебная литература предоставляется им во временное безвозмездное пользование. В настоящее время в пользовании нуждающихся студентов находится 26 экземпляров учебников и научной литературы, адаптированной для незрячих и слабовидящих. В дополнительную бюджетную заявку на 2024 год планируется включение расходов на создание тактильной учебной литературы по профильным предметам (нотной литературы, хрестоматий и др.).

Во время капитального ремонта учебные корпуса были оборудованы пандусами, входы в корпуса оборудованы беспроводной системой вызова помощи, корпуса и студенческое общежитие оборудованы тактильными плитками и мнемосхемами, В каждом здании предусмотрены санузлы для инвалидов с откидными опорными поручнями. Имеются места для парковки автотранспортных средств. Созданы условия, обеспечивающие беспрепятственный доступ в учебные аудитории, компьютерный класс, конференц-зал и концертные залы, библиотеку с помощью нескользкого покрытия в лестничных проходах. В планах предусмотрена дополнительная адаптация учебных корпусов через оснащение звукоусиливающим оборудованием, установка подъемников для перемещения на этажи. Однако, в силу того, что Консерватория размещается в историческом здании, данная работа осложняется необходимостью согласования с акиматом, который на данном момент согласия не дает.

Психолого-педагогическое сопровождение инклюзивных студентов осуществляется кабинетом психологической поддержки, открытым в 2022 году. Кабинет обеспечивает квалифицированную психологическую помощь, проводит тренинги с обучающимися, проводит встречи и анонимные опросники на предмет удовлетворенности качеством и доступности образовательных услуг для студентов с ООП, обеспечивает взаимодействие с другими организациями образования для решения возникающих проблем. Так, 18 апреля 2023 года в Консерватории для студентов с ООП проведена психопрофилактическая работа совместно с психологами-консультантами других вузов г.Алматы (КазНУ им.Аль-Фараби, Академии гражданской авиации, АУЭС им.Г.Даукеева) в рамках национального проекта «Безопасная среда». Для выявления уровня адаптации студентов по линии кабинета психологической поддержки с помощью психологических тестов проводится диагностика когнитивных психических процессов, эмоционального состояния обучающегося, уровня тревожности, осуществляется постоянный контакт с родителями, кураторами. В вузе разработаны Методические рекомендации по работе с обучающимися с ООП для преподавателей и сотрудников консерватории, работает группа поддержки. К каждому нуждающемуся в помощи студенты закреплены помощники.

В планах вуза – оборудование сенсорного кабинета, предназначенного для снятия напряжения и расслабления обучающихся с ООП. Планируется использование методик свето-, цвето-, звуко- и ароматерапии, которые способствуют снятию стрессовых ситуаций, повышению работоспособности, нормализации общего психоэмоционального состояния.

Более 50% от общего числа преподавателей прошли обучение на семинаре-тренинге на тему «Принципы психолого-педагогической коррекции в обучении студентов с особыми образовательными потребностями (в инклюзивном образовании)» и имеют соответствующие сертификаты (2018 г.). В планах – осуществление дополнительных мероприятий по повышению квалификации ППС в рамках инклюзивного образования.

Для поддержки обучающихся с нарушениями опорно-двигательного аппарата в Консерватории действует клуб добровольцев «Камкор», призванный обеспечивать помощь

студентам с ООП. В составе консерваторского Комитета по делам молодежи активно работают студенты с ООП.

В каталог элективных дисциплин образовательной программы «Музыкальное образование» введен специальный элективный курс «Технологии работы с детьми с особыми образовательными потребностями» (альтернатива – «Методика преподавания музыки в инклюзивных классах»). Кроме того, в силлабус дисциплины «Педагогика» предусмотрена тема «Инклюзивное образование: сущность, особенности, проблемы становления. Организация инклюзивного обучения и воспитания детей с ООП». В стадии разработки находится «Положение о порядке реализации образовательных программ для лиц с ООП».

В статье представлен краткий обзор на доступность образования в консерватории обучающихся с ООП. Проблемы и перспективы обучения и развития обучающихся с ООП, а также с нарушением зрения и опорно-двигательного аппарата. Способом решения вышеуказанной проблемы возможен с использованием средств социально-культурной деятельности в вузе в целом.

Использованная литература:

1. Конвенция ООН о правах инвалидов.
2. Положение об инклюзивном образовании в КазНМУ им.Асфендиярова. Алматы, 2021.
3. Создание и апробация модели психолого-педагогического сопровождения инклюзивной практики: метод. пособие / Под общ. ред. С.В. Алехиной, М.М. Семаго. М.: МГППУ, 2012.
4. Рекомендации для преподавателей по работе со студентами с ООП и с инвалидностью. Астана: ТОО Білім сапа, 2023.

Тулъбаев Фархад Сеитович

Инклюзивная школа «Insight school»

РОЛЬ ШКОЛЫ В ФОРМИРОВАНИИ ТОЛЕРАНТНОГО И ИНКЛЮЗИВНОГО ОБЩЕСТВА

Несмотря на современные вызовы и потребности общества в толерантном и инклюзивном подходе, в школьной среде все еще существуют проблемы, связанные с проявлением предвзятости и непонимания различий. Важно разработать эффективные методы формирования толерантности и инклюзии в образовательной среде для обеспечения гармоничного взаимодействия между различными культурами и способностями учащихся.

Исследование базируется на анализе педагогических практик, внедренных в различных образовательных учреждениях с целью содействия толерантности и инклюзии. Используются данные из опросов среди учащихся, педагогов и родителей для выявления эффективных стратегий и препятствий на пути к созданию толерантного образовательного пространства.

Результаты исследования подчеркивают важность комплексного подхода к формированию толерантного и инклюзивного образования. На основе данных были выделены следующие ключевые аспекты:

Школы, внедряющие программы обучения, направленные на повышение культурной грамотности и осознания разнообразия, успешнее формируют толерантные ценности у учащихся.

[Banks, J. A. (2015). Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching. Routledge.]

Внимание к обучению эмпатии и уважения к индивидуальным различиям способствует созданию позитивной атмосферы в учебном заведении.

[Howard, G. R. (2006). We can't teach what we don't know: White teachers, multiracial schools. Teachers College Press]

Активное вовлечение родителей в образовательный процесс способствует более полному освоению детьми принципов толерантности вне стен школы.

[Gay, G. (2018). Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice. Teachers College Press]

Необходимо повысить уровень осведомленности педагогов относительно инклюзивных практик и методов для обеспечения равных возможностей для всех учащихся.

[UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives]

Результаты подчеркивают важность комплексного подхода к формированию толерантного и инклюзивного образования. Необходимо уделять внимание не только учебному процессу, но и образу жизни внутри школы, привлекать к обсуждению темы толерантности все участники образовательного процесса. Развитие инклюзивных программ и поддержка со стороны общества являются ключевыми элементами создания гармоничного и взаимопонимающего общества через образование.

Сатиева Ш.С.

*«Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті» КЕАҚ, Семей, Қазақстан
«Педагогика және психология» кафедрасының профессоры
Satieva66@mail.ru <https://orcid.org/0000-0002-1657-6026>*

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ МОДЕЛІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ - ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИЗАЙН

Бүкіл әлем, соның ішінде Қазақстан да, психологиялық-педагогикалық білім беру алдында инклюзивті білім беру жүйесін енгізу қажеттілігі туралы қарастырады. Осыған орай, жоғарғы оқу орнында ПОҚ мен студенттердің табысы үшін болашақта мұғалімнің жаңа форматын құру қаншалықты маңызды екендігі барған сайын мойындалуда. «Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті» КЕАҚ-та, жеткілікті инклюзивті мектеп үшін педагог кадрларды даярлау тәжірибесі, инклюзивті білім беру саласындағы білім беру қызметкерлерін қайта даярлау және олардың біліктілігін арттыру жүйесінің басым бағыттары қарастырылған. Оған мыналар жатады: білім беру мазмұнын, оқыту технологиялары мен әдістерін келтіру; қазіргі қоғамның талаптарына сәйкес инклюзивті білім беру сапасын бағалау; барлық мүдделі тараптарды олардың мүдделері мен қажеттіліктерімен анықтау; инклюзивті білім беру саласындағы кәсіби қызметтің жаңа жағдайларына бейімделу; заманауи кәсіби маңызды ақпаратпен қамтамасыз ету; ПОҚ-ның құзыреттілік деңгейін қамтамасыз ету үшін жағдай жасау, кәсіби қызметтің кең саласында дербес әрекет етуге, стандартты емес жағдайларда барабар шешімдер қабылдауға қабілетті, оның қолында бар әр түрлі қызмет тәсілдерін саналы түрде таңдау жетілдірілу жатады[1]. Университеттер академиялық нәтижелерді жақсарту және білімді сақтау үшін ғана емес, сонымен қатар, әлеуметтік инклюзивті тәсілді ынталандыру үшін ПОҚ-ның өз тәжірибесін талдау, оқыту,

және бағалаудың инклюзивті тәсілдерін қабылдау үшін тиісті дайындықтан өтуін қамтамасыз етуі керек. ПОҚ ақылға қонымды түзетулер енгізу үшін өз міндеттерін түсінуі керек, сонымен қатар өз оқу орнындағы студенттерге кеңес беру және қолдау қызметтері туралы білуі керек; жоғарғы оқу орнындағы теңдік, әртүрлілік және инклюзия мәселелерінің педагогикалық-психологиялық негіздеріне аса зор көңіл бөлінеді. Кондуктивті педагогика-бұл мүгедектіктің бірнеше көрінісі бар балаларды, соның ішінде церебральды сал ауруы бар балаларды оқытудың тиімді әдісі[2]. Мәселені тұжырымдау- білім беру мен оқуда инклюзивті оқу бағдарламасын, студенттердің инклюзивті қатысуын және серіктестікті қамту. ПОҚ-ға жеке немесе даму бағдарламасы ретінде өтуге болатын білім берудегі инклюзивті оқытудағы көшбасшылықты қалыптастыру. Инклюзивті білім беру жағдайындағы психологиялық - педагогикалық дизайн барлық білім алушыларды олар үшін қолжетімді оқу қызметіне қосуға бағытталған. Ол білім алушылардың білімді әртүрлі тәсілдермен қабылдау мүмкіндігін көздеуі тиіс, бұл әсіресе сенсорлық бұзылулары бар немесе психикалық даму қарқыны бұзылған білім алушылар болған кезде маңызды. Оқу процесінің сценарийінде оқу дағдыларын көрсетудің әртүрлі нұсқалары қарастырылуы керек. Материалдар мен әдістер: педагогика, психология контекстінде инклюзивті оқытуды байланыстырудың практикалық тәжірибесін алуға және оқытуда құрылымдық өзгерістерін жасауға бағытталған. Құндылық бағдарларының тұрақтылығын қамтамасыз ететін кәсіби базалық дүниетанымдық дайындық рухани-адамгершілік және интеллектуалдық іргетас адамды оның санасын манипуляциялаудан қорғайды, қазіргі әлемде барабар бағдарлауға жағдай жасайды [3]. Тек осындай мұғалім инклюзивті мектептің баласының жеке басының қалыптасуына ықпал ете алады, әлемді және ондағы өзін түсінудің негізгі рухани қажеттілігін қанағаттандыруға бағытталған пәнаралық интеграция процедураларында оқыту мен тәрбиенің бірлігінде білім беру процесін ұйымдастыра алады. Осыған орай, профессорлық-оқытушылар құрамына оқу барысында көптеген жаднама, түсініктер мен жұмыс жасау алгоритмдері беріледі. Мысалы, аудиториядан тыс оқытудағы инклюзивті тәсіл бойынша кеңестер: оңай қол жеткізу үшін оқу материалдарының электронды түрде қол жетімді екеніне көз жеткізіңіз, өйткені әртүрлі мүмкіндіктері бар білім алуға үміткерлер оларды мәтінді, өлшемді, түс пен контрастты өзгерту немесе дауыстық немесе Брайль қаріптері үшін сандық ақпаратты пайдалану арқылы талаптарға сәйкес реттей алады. Сондай-ақ, көшірмелерді таратуды ұмытпаңыз, өйткені кейбір білім іздеушілер компьютерді пайдаланбауы мүмкін. Қазіргі кезде білім беру бағдарламаларында үміткерлер кәдімгі кітаптарды оқи алмайды және басқа ақпарат құралдарын пайдаланады: сондықтан, сабақ барысында электрондық кітаптар, онлайн мәтін, аудиокітаптар немесе подкасттарды пайдалану қарастырылған. Мәтіндерді Word (doc) түрінде емес RTF немесе PDF (pdf) форматында жүктелінеді. Өйткені бұл формат студенттерге оның дауыстық бағдарламаларын оқуға ең қол жетімді болып табылады. Arial немесе Verdana қаріптерін қолданып, курсивтен, астын сызудан және тек бас әріптермен жазылған мәтіннен аулақ болу керектігі де ескеріледі. Инклюзивті дәрістер өткізу барысында төмендегілерге назар аударылады: тақтаға жазбалар жазу барысында, оларды сабақтың соңына дейін қалдыру керек. Сонда білім алушылар оларды көшіруге немесе ұялы телефондарды пайдаланып суретке түсіруге мүмкіндік алады. Әр 15 минут сайын талқылау фокусын ауыстырып, білім алуға үміткерлердің назарын аудару. Бұл әдіс, басқа білім алушылар ға да көмектеседі. Жаңа немесе ерекше терминологияны қолданған кезде оны тақтаға жазып қою қажет. Егер білім алушы дәрісте сұрақ қойса, жауап бермес бұрын оны қайталағаныңызға көз жеткізіу қажет (басқалар оны ести алады). Анық сөйлеу (тым жылдам емес) және аудиторияға хабарлап айту (бұл ерінді оқуға көмектеседі); қол жетімді болса, микрофонды пайдалану дәрістің тиімділігін арттырады. Оларға жазбалар жазу керек пе, әлде жай тыңдау үшін жеткілікті қосымша

материалдар (үлестірме материалдар, онлайн ресурстар және т. б.) бар ма? Білім алушыларға егер олар қаласа, дәрісті аудио немесе бейнеге жазуға рұқсат етіңіз. Ерінмен оқитын білім алушылар сізге жақын екеніне көз жеткізуге тырысу керектігі ескертіледі. Нәтижелер: Психологиялық - педагогикалық дизайн жаңа теорияларды, цифрлық технологияларды қолдануды ескере отырып, оқу процесін модельдеуді қамтиды; қашан және қайда оқитынын таңдауды ұсынуда қарқын, жеткізу орны мен тәсіліне назар аударылады. Психологиялық - педагогикалық дизайнды педагогикалық құралдарға ерекше тартымдылық беруге бағыттау инклюзивті білім беру моделін дамытуда оның идеяларын жаңартуда өз құндылығын береді. Инклюзивті оқыту оқу орындары мен студенттер арасындағы күш тепе-теңдігін талап етеді және оқу орындары үшін де, студенттер үшін де экономикалық тұрғыдан тиімді және дұрыс басқарылатын таңдауды қамтамасыз ету жолдарын іздеуге бағытталған. Қысқаша талдау және қорытынды: психологиялық - педагогикалық дизайн принциптерін іске асыру мүмкіндігі шектеулі жандарды оқытудың қажетті арнайы жағдайларын қамтамасыз етеді. Дизайн жобалау кезеңінде оқу процесін жүргізуді қамтамасыз етуге, қоршаған ортаны жайлы және тартымды етуге көмектеседі; психологиялық - педагогикалық дизайн негізінде инклюзивті білім беруді дамыту міндетін шешуде ерекше мәнге ие болатын білім берудің жаңа тәсілі құрылуда; психологиялық - педагогикалық дизайн теориясы бәлем алушының оқуына және дамуына қалай көмектесуге болады деген сұраққа жалпы басшылық береді, бұл сұрақ инклюзивті білім берудің міндеттері аясында ерекше өткір тұр; психологиялық - педагогикалық дизайн білім беру ортасының мүмкіндігі шектеулі студенттердің психофизикалық даму ерекшеліктеріне бейімделу деңгейін арттырады. Осындай мүмкіндіктерді Р. Кокрейн кондуктивті педагогиканы халықаралық зерттеуге арналған 36 зерттеуінен таптым, деп сипаттайды [4]. Инклюзивті оқыту студенттерге бағытталған және оларға 21 ғасырдағы өмірдің қиындықтарын жеңуге мүмкіндік беретін түлектердің қасиеттерін дамыта отырып, тәуелсіз болуға мүмкіндік береді. Нәтижесінде студенттер ұлттық экономикаға үлес қосады және оқу кезінде қаржылық өміршеңдігін сақтайды. Инклюзивті оқытуға шолу жасай отырып, ПОҚ шығармашылық ойлау, сыни тұрғыдан ойлау жүзеге асырылады, білім беру мен оқытудың инновациялық тәсілдерін қарастыруға болатын құрылымды ұсынады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Шәкәрім университетінің нормативтік-құқықтық құжаттарының жинағы. / -2023. – 7-9 ББ.
2. Кондуктивная педагогика А. Петё: Развитие детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата / Предисл. О. Шпека; Пер. с нем. Т.Е.Браудо, Б.А.Максимова, А.А.Михлина; Науч. ред. рус. текста Н. М. Назарова. — М.: Издательский центр «Академия», 2003. — 136 с.
3. Педагогика и психология инклюзивного образования: учебное пособие / Д.З. Ахметова, З.Г. Нигматов, Т.А. Челнокова, Г.В. Юсупова и др.; под ред. Д.З. Ахметовой. – Казань: Изд-во «Познание» Института экономики, управления и права, 2013. – 204 с.
4. https://www.researchgate.net/publication/346474103_Research_of_evidence_based_practice_in_conductive_education

ОРГАНИЗАЦИЯ ИНКЛЮЗИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ

В контексте рассмотрения проблем инклюзивного образования понятие среды приобретает особую актуальность.

Решение проблемы образования детей с ограниченными возможностями за счет адаптации образовательного пространства к нуждам каждого ребенка, включая реформирование образовательного процесса, методическую гибкость и вариативность, благоприятный психологический климат, перепланировку учебных помещений так, чтобы они отвечали потребностям всех без исключения детей и обеспечивали, по возможности, полное участие детей в образовательном процессе.

В основе организации инклюзивной образовательной среды, на наш взгляд, выступают следующие принципы:

1. Раннее включение в инклюзивную среду. Это обеспечивает возможность реабилитации, то есть первоначального формирования способностей к социальному взаимодействию;

2. Коррекционная помощь. Ребенок с нарушениями развития обладает компенсаторными возможностями, важно их «включить», опираться на них в построении образовательно-воспитательного процесса.

3. Индивидуальная направленность образования. Ребенок с нарушениями может осваивать общую для всех образовательную программу, что является важным условием его включения в жизнедеятельность детского коллектива. При необходимости разрабатывается индивидуальный образовательный маршрут в зависимости от особенностей.

4. Командный способ работы. Специалистам, педагогам, родителям необходимо работать в тесной взаимосвязи (по командному принципу).

5. Активность родителей, их ответственность за результаты развития ребенка. (Родители являются полноправными членами команды, поэтому им должна быть предоставлена возможность принимать активное участие в обсуждении педагогического процесса, его динамики и коррекции).

6. Приоритет социализации как процесса и результата инклюзии. Главным целевым компонентом в работе является формирование социальных умений ребенка, освоение им опыта социальных отношений.

7. Развитие позитивных межличностных отношений не является спонтанным процессом, это также выступает предметом специальной работы педагогов.

8. Одной из системообразующих характеристик эффективной образовательной среды выступает ее безопасность (физическая и психологическая).

Мы выделили структуру инклюзивной образовательной среды как пространства социализации детей с различными возможностями и особенностями, включающую в себя пространственно-предметный, содержательно-методический и коммуникативно-организационный компоненты

Пространственно-предметный компонент это материальные возможности учреждения - доступная (безбарьерная) архитектурно-пространственная организация; обеспеченность современными средствами и системами, соответствующими образовательным потребностям детей).

Содержательно-методический компонент включает в себя адаптированный индивидуальный маршрут развития ребенка, вариативность и гибкость образовательно-воспитательных методик, форм и средств;

Коммуникативно-организационный компонент – это личностная и профессиональная готовность педагогов к работе в смешанной (интегрированной) группе, благоприятный психологический климат в коллективе, управление командной деятельностью специалистов.

Организованная таким образом инклюзивная образовательная среда работает **при условиях:**

Комплексного и многоуровневого сопровождения участников образовательного процесса: педагога (научный руководитель, администрация), обучения детей (дефектолог, психолог, родители) и социализации детей (психолог, родители, волонтеры).

В основе поддержки лежит метод комплексного сопровождения, реализующего четыре функции: диагностика возникающих у ребенка проблем; поиск информации о сути проблемы и способах ее разрешения; консультация на этапе принятия решения и выработке плана решения проблемы; помощь на этапе реализации решения проблемы.

Отличительной чертой подобного рода взаимосвязи является стремление педагогов и родителей к созданию в разные возрастные периоды развития ребенка с ООП такой образовательной среды, которая бы стимулировала прогрессивный ход его воспитания и обучения без дублирования и пробелов в содержании материала.

Вывод:

Обобщая работу в данном направлении, мы отмечаем, что инклюзивная образовательная среда, созданная с учетом вышеперечисленных принципов, структуры и условий её организации, способствует стимулированию развития самостоятельности, инициативности и активности ребенка с ООП, обеспечивает разным детям доступ к развитию своих возможностей с учетом особых образовательных потребностей и является эффективным условием реализации инклюзивного образовательного процесса.

Мәлікқызы Шырын

*Коммунальное Государственное Учреждение Общеобразовательной
Школы №171*

ИНКЛЮЗИВТІ ОҚЫТУ ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЖАҢҒАРТУДЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ РЕТІНДЕ

Елімізде ерекше білім беру қажеттілі бар балаларды тәрбиелеу мен оқытудағы иновациялық тәсілдер жаңа бағыттарды қамти ұсынылуда.

Инклюзивті білім беру мұндай балаларға физикалық және ақыл-ой қабілеттеріне әрекеткілігін ескере отырып, олардың қандай да бір даму қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік береді.

Инклюзивтік оқытудың негізгі міндеттері- үзету жұмыстары арқылы, әлеуметтік бейімделген, үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыру. Сондықтан инклюзивті білім беруді жалпы білім берумен қатар дамыту процесі ретінде қарастырылуда, ол баршаға, оның ішінде ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға да оқытудың қолжетімділігін көздейді.

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға инклюзивті білім беру, білім беру негіздерін қозғайтын түбегейлі жаңа перспективалы бағыт болып табылады. Сондықтан қазіргі заманғы білім беру процесін жаңғырту кезеңінде білім алушылардың тең құқықтылығын, барлық балалардың қарым-қатынаста болуына орта қалыптастыра бейімдеуде балабақша, мектеп, университет ұжымының барлық істеріне қатысты қарастыру. Оларға қажетті қабілеттерін дамытуға бағытталған барлық ресурстарды және білім беру процесіне білім беру мекемесінің ерекшелігін ескермей, бірінғай жоспар мен қағидаттар бойынша инклюзивтік оқытуға жаппай көшуден тұратын және оны іске асырудағы ықтимал тәуекелдерді қарастыра отырып, инклюзивтік білім берудің негізін қамту. Сонымен қатар, мүмкіндігі шектеулі дарынды және талантты балалардың мүдделерін шетте қалдыруға болмайды.

Жеке тұлғаның құндылығы, қарым-қатынас жасау құқығы, оқытудың алуан түрлілігі, нақты өзара қарым-қатынаста, инклюзивті оқытудың негізгі қағидалары, қабілеттілік пен мүмкіндіктерге қарамастан, оның барлық мүшелері үшін тең даму шарттары бар толерантты қоғам құру мүмкіндігі. Ортаға бейімделген тұлға қалыптастыру, қоғамның әулеті жақсарту жолдарының бір бағыты.

Алайда, қазіргі кезеңде ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға инклюзивті білім беруде, балалар мекемелерінің материалдық-техникалық базасын жетілдіруге, мұғалімдердің жалақысы мен біліктілігін арттыруға айтарлықтай қосымша қаржылық шығындармен; нормативтік-құқықтық базаның жеткіліксіздігі, сондай-ақ мемлекеттік білім беру стандартты негізінде жеке бағдарламалар әзірлеу қажеттілігімен, оларды әдістемелік қамтамасыз етумен байланысты бірқатар шектеулер бар.

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың жалпы білім беру бағдарламасын сәтті меңгеру үшін әр оқушының жеке жоспарына, өзіне қажет ақпаратты беру тәсілдерінің өзгерістерін енгізу қажет. Бұл дегеніміз, ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға сыныптастарымен салыстырғанда ерекше жағдайлар жасалуы керек: тапсырманы орындау формасын өзгерту, мерзімі т.б. Әр баланы психолог, арнайы педагог, логопед, т.б. мамандардың бірлескен зерттеу жұмыстары мен оның нәтижелерін қорытындылап, кезеңдермен жаңарту. Мамандардың бірнеше бағыттарда жұмыс жасауына, олардың ата-аналарымен арнайы педагогика талаптарына сай бірлесе жұмыс жасауда, олардың психологиялық ауыр жағдайымен санаса, бірлесе жұмыс жасау да, нұсқаулықтарды қажет етеді.

Дәстүрлі оқыту жүйесіндегі оқу бағдарламалары берілген білім көлемін көрсететін оқулықтар жиынтығымен ұсынылған. Ақпаратты ұсынудың жаңа технологиялары оқу бағдарламаларын оқушылардың мүдделері мен мүмкіндіктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді.

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға арнайы білім берудің қызметтерін кеңейтудің зор маңызы бар. Оларға жаңартылған білім беруде ақпараттарды қабылдауда, өңдеуде және пайдалануда қиындықтарға тап болады. Бұл психологиялық қорғаншақтық, олардың қоғамда бейімделуіне кедергі жасайды. Мұндай балаларды оқытуды ұйымдастыруда қашықтықтан оқыту формаларын қолдану тиімді. Қашықтықтан оқыту түрлері, оларға оқыту орны мазмұнына қарамастан балаларды сапалы біліммен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, бұл қоғамға бейімделуге ықпал етеді.

Инклюзивті білім беруді ақпараттық қамтамасыз ету ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға білім берудің қажетті ақпараттық-әдістемелік базасын ғана емес, сонымен қатар

білім беру процесіне қатысушылардың болжамды ақпараттық байланыстарының сипаттамаларын да қамтиды. Инклюзивті оқыту балаға оқу материалын қабылдау процесінде көмектесуге бағытталған іс-әрекеттер қамтамасыз етілген жағдайда ғана тиімді болатынын, бұл мұғалім тек оқытылатын пән саласында ғана емес, сонымен қатар арнайы психология саласында да кәсіби құзіреттілікке ие болған кезде ғана мүмкін боатынын айта кету керек.

Инклюзивті оқыту жүйесі жалпы және арнайы булум беру мамандарының міндетті, сапалы және тұрақты өзара іс-қимылын, сондай-ақ мамандар мен отбасы арасында тұрақты ақпарат алмасуды ұйымдастыруды көздейді, яғни іс жүзінде ерекше білім беру процесінің барлық қатысушыларының мүдделерін байланыстыруды көздейді. Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға инклюзивті білім беруде ең бастысы-құрдастарымен бірге әлеуеті өсіп, білім беру тәжірбиесінде тең меңгерімінің болуы. Мұндай баланың ерекше білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру арқылы ғана оған жалпы білім алуына жол ашуға болады. Ерекше білім беру қажеттілі бар баланы тәрбиелеуде оның өмірлік құзіреттіліктің құрамдас бөлігі-бұл балаға күнделікті өмірде қажет болатын білім, білік және дағдыларды игеру. Егер білім, білік және дағдыларды игеру, оның болашағын қамтамасыз етуге бағытталған болса, онда ол өмірлік құзіреттілікпен қоршаған ортадағы қарым-қатынаста дамуы қамтамасыз етілген болып саналады.

Сондықтан инклюзивті білім беру идеясы қазіргі уақытта заманауи білім беру процесін жаңғыртудың құрамдас бөліктерінің бірі. Жасына, қабілетіне, шектеулі денсаулық мүмкіндіктеріне қарамастан кез-келген бала осы қоғамның өміріне толық қатысуға және оған өз үлесін қосуға мүмкіндік алған, қоғамды құрушы, толыққанды қоғам мүшесі ретінде қарастырылады. Бұл жаһандық экологиялық зардаптардың салдары т.б. мәселелермен келген қоғамдағы ауыртпалықтары шешуден туындаған қажеттіліктер. Ғылым мен техниканың жедел дамып, адамдар өміріне үлкен өзгерістер енгізуі, жаңаша әлеуметтік қамтуларды туғызып отырғандықтан, мамандардың да сан алуан түрлері қалыптасуымен, оларды қамтумен көрініс табуы заңдылық. Бұл әрине мемлекеттік деңгейде шешілетін өзекті мәселелер болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Н.Н. Рудь Инклюзивті білім беру: мәселелер, ізденістер, шешімдер: әдістемелік құрал Н.Н. Рудь-М.: «Перспектива» ОО, 2011-128 б.
2. Инклюзия білім беру саласындағы заманауи әлеуметтік саясаттың қағидағы ретінде: іске асыру тетіктері П. Романова, Е.Ярская-Смирнова «Ғылыми баяндамалар: тәуелсіз экономикалық талдау» сериясы. – М., 2008- №205.
3. 2018-2019 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы: Әдістемелік нұсқау хат.- Астана: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2018.-368б.
4. Сулейменова Р.А «Система ранней коррекционной помощи детям с органиченными возможностями в Казахстане: проблемы создания и развития»-Алматы: 2001г.

Анасова Қ.Т., Махамбетова А.Б.

*«Қоғамдық пәндер» кафедрасының меңгерушісі, қауымд.профессор
«Қоғамдық пәндер» кафедрасының қауымд.профессоры»*

ИНКЛЮЗИВТІ ТОПТА ҚОЛДАНЫЛАТЫН БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Бұл мақалада, инклюзивті топтарда қолданылатын білім беру технологиялары тереңінен қарастырылған. Атап айтқанда: Ойын технологиясы, проблемалық оқыту, саралап оқыту, оқытудың ұжымдық әдісі, деңгейлік саралау технологиясы және т.б. Педагогикалық ойындар технологиясы дегеніміз - педагогикалық жұмысты ойын түрінде ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдерінің жиынтығы. Ойын түріндегі жұмыстар сабақ үстіндегі қолайлы деген жағдайларда пайда болып, білімалушыларды қызықтырушы құрал ретінде қолданылады. Проблемалық оқыту – мұғалім басшылығы мен қиын мәселелерді туғызу және оқушылардың белсенді түрде өздігінен мәселелерді шешу. Қорытындысында олардың ойлау қабілеттері дамып, шығармашылық іскерліктері мен дағдылары қалыптасуына жағдай жасайды. Деңгейлік саралау технологиясы. Саралап оқыту технологиясы, оқыту үдерісінің белгілі бөлігін қамтып, ұйымдастырудың шешімдері, оны оқыту құралдарының жиынтығы түрінде көрінеді. Оқытудың ұжымдық әдісі – оқу үдерісінде өзара және жұптық еңбек әрекеттерін орындауы. ОҰӘ принциптері: жоғары жетістікке талпыну; алынған мәліметті бір-біріне лезде кідіріссіз жеткізу; білімалушылар арасындағы өзара көмек және ынтымақтастық; әр түрлі деңгейлік; тақырып пен тапсырмалардың әр түрлілігі; Топтық технология. Бұл – сыныпта оқу жұмысын ұйымдастырудың үшінші және төртінші деңгейі. Бұндай жұмыс белгілі-бір тапсырманы бірлесіп шешуі үшін сыныпты уақытша топтарға бөлуді қажет етеді. Оқушылардың өзіндік ерекшеліктерін ескеріп, бірлесіп үйренуге мүмкіндік береді.

Бұл технологиялардың философиялық негізінде дамытушы, проблемалық, тұлғаға бағдарланған оқыту жатады. Олар білім алушыларға білімді дайын күйінде бермей, тек баланың өз алдына ізденіп өзіндік дамуына жағдай жасатуға, белсенділікке, мәселеге сыни көз қараспен қарауға бағытталған

Киршибаева Бейбиткуль Адилгазиновна

*№180 жалпы білім беретін мектептің педагог-логопеди
e-mail: haisina.beibitgul@mail.ru*

АЛАҚАН, САУСАҚПЕН СУРЕТ САЛУ АРҚЫЛЫ БАЛАНЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚҚА БАУЛЫТУ

Сөйлеудің дұрыс қалыптасуы үшін мидың бүкіл құрылымдарының сақталып, мүлтіксіз қызмет атқаруы қажет. Сөйлеудегі ең маңызды элементтер — есту, көру, моторика жүйесі. Ауызекі сөйлеу перифериялық сөйлеу аппаратының негізгі үш бөлімінің — дем алу, дауыс және артикуляция, бұлшық еттерінің үйлесімді жұмыс атқаруы нәтижесінде іске асырылады.

Ұсақ моторика - бұл маңызды жүйелердің: жүйке, бұлшықет және сүйектің үйлестірілген әрекеті нәтижесінде қолдар мен саусақтардың ұсақ және дәл қимылдарын орындау мүмкіндігі.

Білім беру процесін құру баланың шығармашылық мүмкіндіктерін дамытуға бағытталуы керек.

Баланың қажеттіліктері заманауи мектептен өзін-өзі тану, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мүмкіндігін қамтамасыз ететін қосымша немесе арнайы бағдарламалар, материалдар ұсынуды талап етеді.

Оқушылардың шығармашылық мүмкіндіктері білім беру процесінде бастамашылдық, өзіндік ерекшелік, ойлау, ойлау, қиялдағы тәуелсіздік арқылы жүзеге асырылады. Шығармашылық мүмкіндіктер, қабілеттер-шығармашылық қызметтің белгілі бір түрін сәтті орындау мүмкіндігін анықтайтын және оның тиімділік деңгейін анықтайтын жеке тұлғалық ерекшеліктердің жиынтығы. Ұсақ қолмоторикасын дамыту шығармашылық қызметке деген қызығушылықта, ұмтылыста және эмоционалды қарым-қатынаста, білім сапасында, логикалық ойлаудың даму деңгейінде, қиялда, тәуелсіздік пен шығармашылық ізденісте табандылықта көрінеді. Шығармашылық іс-әрекет жеке қасиет болып табылады және оның балаларда қалыптасуы мен дамуы балаларды тәрбиелеу мен оқытудың теориясы мен практикасында өзекті мәселе. Қазіргі уақытта білім беру процесінің мазмұны түбегейлі өзгеруде, онда әр баланың әлеуетін анықтауға және ашуға, оның даралығын дамытуға, өмірлік тәжірибе мен жеке өсуді байыту үшін оңтайлы жағдайлар жасау қажет.

Баланың ұсақ қол моторикасын шығармашылық іс-әрекет арқылы дамыту процесінде өзіндік құндылық сезімі күшейеді, жеке әлеуметтік байланыстар белсенді түрде құрылады, ішкі бақылау мен тәртіп сезімі пайда болады. Сонымен қатар, шығармашылық ішкі қиындықтарды, балаға орны толмас болып көрінетін жағымсыз тәжірибелерді женуге көмектеседі. Баланың сезімдері мен эмоцияларын, сондай-ақ білімі мен көзқарасын ауызша емес, визуалды бейнелер арқылы білдіру өте тиімді. Егер бала ұялшақ және жасқыншақ болса, өз қабілеттеріне сенімді болмаса, ол үшін шығармашылық іс-әрекет өте пайдалы, сюжетке қарамастан, шығармашылық белсенділік баланың қысылу жағдайынан шығуына мүмкіндік береді.

Балалар шығармашылығын дамыту үшін үлкен әлеует балалардың бейнелеу іс-әрекетінде жатыр. Шығармашылық іс-әрекеттің сәтті дамуы баланың интеллектуалды дамуына ықпал етеді, басқа іс-әрекеттерді қалыптастыруға көмектеседі. Қоршаған әлемнің объектілері мен құбылыстарын бейнелеу процесі табиғатта күрделі және баланың жеке басының дамуымен, оның сезімдері мен санасының қалыптасуымен байланысты екені белгілі. Балалардың бірқатар дағдыларды игеру процесінде қолдың ұсақ моторикасы жетілдіріледі.

Жаңашылдығы: Ерекше материалдармен, ерекше әдістермен қолдың моторикасын дамыту балаларға ұмытылмас жағымды эмоцияларды сезінуге мүмкіндік береді. Үйірме жұмысының негізгі міндеті балалардың қол моторикасын дәстүрлі және дәстүрлі емес әдістерін қолдана отырып, бейнелеу дағдыларына үйрету, бейнелеу қабілеттерін, сөйлеу және интеллектіні дамыту болып табылады.

Өзектілігі мен педагогикалық мақсаты: Қазіргі заманғы қосымша білім беру жүйесінің негізгі мақсаты-баланың жеке басын тәрбиелеу және дамыту. Бұл мақсатқа

«шығармашылық» білім беру саласының алдында тұрған міндеттерді жүзеге асырмай қол жеткізу мүмкін емес, оның құрамдас бөлігі – қол моторикасы. Бейнелеу өнері әртүрлі материалдар мен техникаларға ие. Көбінесе балаға қиялын білдіру үшін әдеттегі, дәстүрлі әдістер мен құралдар жеткіліксіз. Қол моторикасын дамытудың дәстүрлі емес әдістері материалдар мен құралдардың ерекше үйлесімін көрсетеді. Балаларда көркемдік бейнені қалыптастыру даму іс-әрекетіне практикалық қызығушылық негізінде жүреді.

Мақсаты: Балалардың шығармашылық қабілеттерін, дәстүрлі емес ұсақ қол моторикасын дамытатын ойындар арқылы дамыту.

Міндеттері:

- Оқыту: балаларды ұсақ қол моторикасын дамыту процесінде коммуникативті, тілдік, зияткерлік және көркемдік қабілеттерін игеруге үйрету.

- Шығармашылық белсенділікті, қол бұлшықеттерін дамыту, өзін-өзі дамыту қажеттілігін арттыру.

- Қоршаған әлемді жағымды-эмоционалды қабылдауды қалыптастыру, көркемдік талғамға, бейнелеу өнеріне деген қызығушылыққа тәрбиелеу.

Күтілетін нәтижелер:

Дәстүрлі емес сурет балаларға көптеген жағымды эмоциялар береді, олар жақсы таныс заттарды көркемдік материалдар ретінде пайдаланудың жаңа мүмкіндіктерін ашады, олардың алдын-ала болжанбауымен таң қалдырады. Қылқаламсыз және қарындашсыз түпнұсқа сурет баланы босатады, түстерді, олардың мінезін, көңіл-күйін сезінуге мүмкіндік береді. Өздері байқамай, балалар байқауға, ойлауға, қиялдауға үйренеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Балаларды тәрбиелеу мен оқытуға арналған «Зерек бала» бағдарламасы, 2015ж.
2. Т. С. Комарова «Занятия по изобразительной деятельности в детском саду» Москва «Просвещение» -1991
3. Казакова Р.Г. Рисование с детьми школьного возраста: нетрадиционные техники, планирование, конспекты занятий.– М., 2007
4. Лебедева Е.Н. Использование нетрадиционных техник

Абдулла Камилла Ерлановна

Университет имени Сатпаева

"ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УЛУЧШЕНИЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: КЕЙС-ИССЛЕДОВАНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ CHATGPT И BING."

Формулировка Проблемы: В обучении детей не всегда возможно продумать программы, в особенности детей с инклюзиями. С наступлений ИИ-технологий такие процессы можно намного улучшить и помочь не только себе, но и детям.

Материалы и Методы: В исследовании использовались технологии искусственного интеллекта, включая ChatGPT и Bing, для улучшения опыта обучения английскому языку у студента по имени Рафаэль. Нейронные сети применялись для создания персонализированных персонажей, способствуя повышению интереса и коммуникации.

Результаты: За месяц совместной работы с учеником по имени Рафаэль наблюдался значительный рост интереса и активности. Использование нейросетей, в частности ChatGPT и Bing, позволило создать персонажей для изучения английского языка, что существенно обогатило процесс обучения. Ученик проявил более высокую мотивацию благодаря возможности делиться своими историями с созданными персонажами. Эксперимент подтвердил эффективность технологий искусственного интеллекта в персонализации образовательного опыта. ChatGPT и Bing успешно использовались для разработки программы по английскому языку на уровне A2, обеспечивая формирование словарного запаса и создание увлекательных заданий. Полученные результаты подчеркивают потенциал ИИ в содействии инклюзивному образованию и повышению мотивации учащихся. Обобщая, использование технологий искусственного интеллекта в образовании может существенно улучшить учебный процесс и стимулировать учеников к активному участию.

Краткий Анализ и Выводы: Синергия ChatGPT и Bing оказалась ключевой при разработке комплексной программы по английскому языку на уровне A2. Эти программы искусственного интеллекта помогли создавать словарный запас, повествования и задания для эффективного изучения языка. Исследование демонстрирует потенциал искусственного интеллекта в персонализации образования и удовлетворении разнообразных потребностей студентов в инклюзивной среде, подчеркивая роль технологий в повышении учебной мотивации и создании индивидуализированных образовательных опытов.

Thesis:

Problem Formulation: In educating children, it is not always possible to design programs, especially for children with inclusivity needs. With the advent of AI technologies, such processes can be significantly improved, benefiting not only educators but also the children.

Materials and Methods: The study utilized artificial intelligence technologies, including ChatGPT and Bing, to enhance the English language learning experience for a student named Raphael. Neural networks were employed to create personalized characters, fostering increased interest and communication.

Results: Over a month of collaborative work with the student Raphael, a significant increase in interest and activity was observed. The use of neural networks, particularly ChatGPT and Bing, allowed the creation of characters for learning English, significantly enriching the learning process. The student demonstrated higher motivation due to the ability to share stories with the created characters. The experiment confirmed the effectiveness of artificial intelligence technologies in personalizing the educational experience. ChatGPT and Bing were successfully used to develop an English language program at the A2 level, facilitating vocabulary building and the creation of engaging tasks. The results highlight the potential of AI in supporting inclusive education and enhancing student motivation. In summary, the use of artificial intelligence technologies in education can significantly improve the learning process and stimulate active student participation.

Brief Analysis and Conclusions: The synergy of ChatGPT and Bing proved crucial in developing a comprehensive English language program at the A2 level. These AI programs facilitated vocabulary development, storytelling, and task creation for effective language learning. The study demonstrates the potential of artificial intelligence in personalizing education and meeting diverse student needs in an inclusive environment, emphasizing the role of technology in enhancing educational motivation and creating individualized learning experiences.

Нургужина Гулара Мауленовна

*Кандидат педагогических наук, доцент кафедры русского языка
Satbayev University*

ХАРАКТЕР И ТЕМП ИНКЛЮЗИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Характер и темп инклюзивного обучения на уроках русского языка и литературы

Рассматриваемая мной проблема: «Мой подход к преподаванию основан на стремлении создать инклюзивный, увлекательный и ориентированный на учащихся опыт обучения. Сухая информация, книжные знания – ничто без проявления человеческой души преподавателя. Любая тема занятия должна преподноситься через призму человеческих отношений, законов мироздания, законов любви и гармонии.»

Методика: «В своем преподавании я использую авторскую методику, позволяющую адаптировать различные стили обучения и способствовать активному участию студентов в процессе обучения. Мое пособие «Картина как средство развития речи» дает возможность студентам в доступной и увлекательной форме совершенствовать, углублять и расширять свои знания в области русского языка. Материал занятия развивает у студентов как разговорные навыки, так и закрепляет основы грамматики. Учебное пособие отличает оригинальность текстов, их новизна, иллюстративность, познавательно-развивающий характер заданий.»

Результаты: «В данной методике мной преследовались следующие цели:

–формировать грамматически правильную речь, развивать логическое мышление, расширить кругозор;

–развивать практические навыки действия с объектами природы: с помощью различных средств (живая речь преподавателя, чтение стихотворений, обзор произведений живописи, слушание музыки);

–выработать умение анализировать, составлять устный рассказ по картине, рассуждать, формулировать выводы, сравнивать;

–развивать связную устную речь, мышление, воображение, внимание, наблюдательность, умение работать в группе;

–воспитание чувства прекрасного, культуры речи.

Включая мультимедиа, тематические исследования и интерактивные занятия, я стремлюсь создать динамичную среду в аудитории, которая находит отклик у учащихся.»

Краткий анализ и выводы:

«Во все времена люди учились, учатся, будут учиться. Всем нам нужен хороший учитель и наставник. Некоторые из нас находят его в себе, некоторые — во внешнем мире. Многие из нас находят учителя в книгах, религии, поэзии. Взаимодействуя с обществом, с окружающей нас средой, мы всегда учимся чему-то у них. Многие из нас становятся настоящими педагогами, а некоторым из нас это не удастся, несмотря на большой опыт, заслуженный титул, звания и должность. Я считаю, что важно понять, что педагог – не просто копилка знаний, не робот, холодный и возвышенный, отгородившийся от студентов столом, кафедрой. Настоящий педагог – живой человек, понимающий своих студентов, сочувствующий им, внимательный и строгий, сопереживающий и справедливый.»

Современный педагог обязан быть наставником, другом, примером для подражания, должен быть человеком, уверенным в себе, мудрым, самодостаточным и счастливым.

Проникая в проблемы студентов, перестраивая учебный процесс в зависимости от состояния группы, должен искать вместе с ними решение проблемы, и рассматривать их как равного себе партнера. Именно такими педагогами я восторгалась, будучи студенткой.

И в современном обществе преподаватель – это тот человек, который обязан создавать условия для развития творческих способностей каждого студента, способствовать развитию у них мотивации и стремления к творческому восприятию знаний, учить их самостоятельно мыслить, искать и находить необходимую информацию.

Будучи педагогом, я для себя усвоила главное – важно не только учить, но и самой иметь способность учиться и развиваться, ведь профессионализм педагога определяется не только его профессиональной пригодностью, но и саморазвитием.

Как педагог, моя концепция преподавания и обучения вращается вокруг создания среды, в которой учащиеся не только достигают мастерства в содержании, но и развивают критическое мышление, навыки решения проблем и страсть к обучению на протяжении всей жизни. Мой подход к преподаванию основан на стремлении создать инклюзивный, увлекательный и ориентированный на учащихся опыт обучения. Сухая информация, книжные знания – ничто без проявления человеческой души преподавателя. Любая тема занятия должна преподноситься через призму человеческих отношений, законов мироздания, законов любви и гармонии.

Образовательная цель и задачи обучения

Я считаю, что цель образования выходит за рамки простой доставки контента. Образование должно дать учащимся возможность стать активными, информированными гражданами, способными внести значимый вклад в жизнь общества. Моя цель – направить студентов к овладению содержанием, прививая им чувство любознательности, способность критически мыслить и страсть к постоянному интеллектуальному росту.

Оценка обучения студентов

Оценка является важнейшим аспектом процесса обучения. Я использую сочетание формативного и итогового оценивания, включая викторины, проекты и рефлексивные задания, чтобы оценить понимание и прогресс учащихся. Предоставляя своевременную и конструктивную обратную связь, я призываю студентов задуматься о своем обучении и взять на себя ответственность за свой образовательный путь.

Оценка преподавания

Постоянное размышление над моими методами преподавания имеет основополагающее значение для моей практики. Я активно ищу обратную связь от студентов, участвую в экспертных оценках и оцениваю эффективность своих стратегий обучения. Этот рефлексивный процесс позволяет мне адаптировать и совершенствовать свой подход, гарантируя, что я отвечаю меняющимся потребностям моих студентов.

Преподавание ценностей, убеждений и целей

Я твердо верю в преобразующую силу образования, способную формировать не только карьеру, но и жизнь. Моя приверженность созданию инклюзивной и благоприятной среды обучения проявляется в моих усилиях по созданию пространства, где ценятся разнообразные точки зрения и где каждый учащийся чувствует себя услышанным и уважаемым.

Доказательства эффективности преподавания

Рецензии коллег, отзывы студентов и оценки курсов являются осязаемым свидетельством моей приверженности эффективному преподаванию. Я постоянно получаю положительные отзывы о своей способности создавать увлекательную и инклюзивную атмосферу обучения, при этом студенты подчеркивают практическую применимость знаний, полученных на моих курсах.

В заключение хочу сказать, что моя философия преподавания основана на убеждении, что образование должно давать людям возможность мыслить критически, действовать этично и вносить значимый вклад в жизнь общества. Благодаря сочетанию подходов, ориентированных на учащихся, постоянной оценки и приверженности инклюзивности, я стремлюсь вызвать любовь к обучению, выходящую за рамки аудитории.

Нысамбаева Әйгерім Кенжебайқызы

Алматы қаласы, Алатау ауданы, 26 ЖББМ

«БІЛІМ АЛУДА ЕРЕКШЕ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҰСАҚ ҚОЛ МОТОРИКАСЫН ДАМЫТУ»

1. Мәселені тұжырымдау

Адамның бас миында саусақ қимылына және сөйлеуге жауап беретін орталықтар өте жақын орналасқан. Ұсақ моторикаға әсер ете және оны белсендіре отырып, көрші орналасқан сөйлеуге жауап беретін орталықты да дамыта аламыз.

2. Материалдар мен әдістер

«Мозайкалар», «Конструкторлар» - аталған материалдар саусақтардың белсенді қозғалысына әсер етеді.

Заттық саусақ жаттығулар:

- түйме тағу мен оны шешу;
- аяқ киім бауын байлау;
- арнайы рамкалардағы бау;
- мозаикалармен ойын;
- құрғақ бассейн;
- конструкторлармен ойын;
- тандап алу жаттығулары (мысалы: фасоль мен бұршақты араластыру).

3. Нәтижелер

Ұсақ моториканы дамыту барысында біз мынадай нәтижеге жетеміз:

1. Сөйлеу тілі жетіледі.
2. Қимыл қозғалыс қабілеті артады.
3. Икемділігі арта түседі.
4. Логикалық ойлау қабілеті дамиды.
5. Танымдылық деңгейі артады.

Баланың бойына сенімділік пайда болады, құлшынысы артады. Ойындар арқылы, біздер баламен қарым-қатынасты нығайтып, баланың өз-өзіне деген көзқарасын өзгертіп, ойынға деген ынтасын, белсенділік пен қызығушылық, жалпы танымдылық қабілеттерін дамытамыз.

4. Қысқаша талдау және қорытынды

Ұсақ қол моторикасы термині саусақтар қозғалысы және қолдың буындарын үйлестіру дегенді білдіреді. Кішкентай ғана сәбидің қалайтыны қозғалу, қозғалыс- әлемді танудың мүмкіндігі. Яғни, бала қозғалысы дәл және нақты болса, оның әлемді ақылмен тануы да терең

бола түспек. Қолдан ұсақ-түйек заттарды жасау балалардың ең жақсы көретін шығармашылық жұмыстары. Мұндай жұмыс балалардың қиялдарын, ойлары мен бармақтарының ұсақ моторикасын дамытады. Ұсақ қол моториканы дамыту әдістемесі мұндай жағдайда өте тиімді.

Туленова Гульнара Туленовна

*"№156 жалпы білім беретін мектеп " кмм
Алматы қаласы білім басқармасы*

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕ МҰҒАЛІМДЕРГЕ КӘСІБИ ҚОЛДАУ КӨРСЕТУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ: ЖЕЛІЛІК ЖҰМЫС, ТӘЖІРИБЕ АЛМАСУ

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйелеріне инклюзивті білім беруді енгізу процесі өзекті мәселеге айналды. Инклюзивті тәжірибені сәтті жүзеге асырудың негізгі аспектілерінің бірі - мұғалімдерге кәсіби қолдау көрсету. Бұл тезис инклюзивті білім беруде мұғалімдердің кәсіби өсуін қамтамасыз ету аясында желілік жұмыс пен тәжірибе алмасудың тиімділігін қарастырады. Мектеп өмірінің тәжірибесіне кез - келген жаңалық психологиялық-педагогикалық қолдау субъектілерінің ресурстары мен жағдайын егжей-тегжейлі талдауды, қызметтің мақсаттары мен міндеттерін талқылауды, осы мақсаттарды іске асыруды егжей-тегжейлі жоспарлауды талап етеді.

Мәселе

Инклюзивті ортада әртүрлі оқушыларды сәтті оқыту үшін мұғалімдерді қажетті білім мен ресурстармен қалай қамтамасыз етуге болады. Тиімді қолдау жүйесінің болмауы инклюзивті бағдарламалардың шектеулі тиімділігіне және барлық оқушылардың білім беру қажеттіліктерін қанағаттандырмауына әкелуі мүмкін.

Материалдар мен әдістер

Қолданыстағы кәсіби қолдау бағдарламаларын талдау, инклюзивті сыныптарда жұмыс істейтін мұғалімдермен сұхбат және тәжірибе алмасуға бағытталған желілік бастамаларға шолу. Инклюзивті білім беру контекстінде мұғалімдердің кәсіби дайындығына қанағаттану деңгейі туралы статистикалық деректерді талдау.

1. Инклюзивті практиканы іске асыру мәселелері жөніндегі кеңестерге қатысу.
2. Психологиялық-медициналық-педагогикалық кеңес беру сессияларын өткізу.
3. Топтық кеңес беру.

Нәтижелер

Зерттеу нәтижелері инклюзивті білім беруде мұғалімдерге кәсіби қолдауды тиімді ұйымдастыру желілік жұмыс пен тәжірибе алмасуды қажет ететіндігін көрсетеді. Мұғалімдер арасындағы өзара әрекеттесуді қолдайтын бағдарламалар білім мен практикалық тәжірибе алмасу үшін қолайлы орта жасайды, бұл сайып келгенде олардың кәсіби құзыреттілігін арттыруға ықпал етеді.

Қысқаша талдау және қорытындылар

Талдау тәжірибе алмасу инклюзивті білім берудегі мұғалімдерді кәсіби қолдау мәселесін тиімді шеше алатынын көрсетеді. Мұндай бастамаларға қатысатын мұғалімдер өздерін

сенімдірек сезінеді және оқушылардың әртүрлі топтарымен жұмыс істеуге дайын. Бұл сонымен қатар мұғалімдер білім мен жақсы тәжірибелермен алмасатын қоғамдастық құруға ықпал етеді. Желілік жұмыс және тәжірибе алмасу арқылы инклюзивті білім беруде мұғалімдерге кәсіби қолдауды ұйымдастыру инклюзивті бағдарламаларды сәтті жүзеге асырудың негізгі элементі болып табылады. Мұғалімдерді білімге қол жетімділікпен қамтамасыз ету үздіксіз кәсіби өсуге және сайып келгенде, барлық оқушылар үшін білім сапасын жақсартуға ықпал ететін тұрақты орта жасайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Алехина С.В., Фальковская Л. П. "Инклюзивті мектеп мұғалімі: кәсіпқойлықтың жаңа түрі" // оқу құралы. "Бірінші қыркүйек" педагогикалық университеті, 2014.-28 Б.

2. Битянова М.Р., Меркулова Т. В. "Сабақтың даму мүмкіндіктері: дидактикалық және әдістемелік аспектілер" // оқу-әдістемелік құрал. "Бірінші қыркүйек" педагогикалық университеті, 2014.- 44 Б.

3. Семаго Н. Я. "Инклюзивті мектептің арнайы білім беру шарттары" // оқу-әдістемелік құрал. "Бірінші қыркүйек" педагогикалық

Турганбаева Гуля

КТУ ОШ №154

МЕКТЕПТЕГІ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Алматы қаласы Алатау ауданы Иштван Қоңыр Мандоки атындағы №154 жалпы білім беретін мектепте «Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды табысты оқыту, дамыту және әлеуметтендіру үшін әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық» жағдайлар жасалған.

ЕББҚЕ балаларды арнаулы психологиялық-педагогикалық қолдау ПМПК қорытындысы мен ұсынысы негізінде жүзеге асырылады. ПМПК ұсынымдарының негізінде ЕББҚЕ оқушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау мақсатында мектеп әкімшілігі, педагогтар, психолог маман, арнайы педагог, әлеуметтік педагог, педагог-ассистент жұмыс жасайды. Бұйрыққа сәйкес, кедергісіз орта құру және білім алушылардың білім беру ұйымына физикалық қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында оқу орнын бейімдеу, яғни қозғалысы шектелген оқушыларға мектепке тасымалдау, пандустар, қоршаулар, арнайы жабдықталған кабинет, орын (үстел, орындық), жалпы аумақтар (дәретхана, асхана) қамтылған.

Мектептегі ЕББҚЕ оқушылардың саны 13. Олардың ішінде көзі нашар көретін, тіл мүкістігі бар, психологиялық дамуында тежелуі бар, тірек-қимыл жүйесі бұзылған, аутист, интеллектінде жеңіл бұзылысы бар, құлағы нашар еститін, гипербелсенді оқушылар бар. Бұл оқушылармен жұмыс жасауда мен әртүрлі психологиялық әдіс тәсілдерді пайдаланамын. Мысалы: Арт терапия, сенсорлық интеграция әдісі, томатис терапия, PECS карточкалары арқылы қарым-қатынасқа түсу, ойын арқылы үлкен маториканы дамыту (батут, доп, би, таңбалы ойындар) т.б. Бұл әдіс тәсілдер кез келген диагноздағы оқушылардың жүйке-психикалық ширығуын басады, өзін-өзі бағалауды дамытады, психикалық функциялардың дамуын (зейін, есте сақтау, ойлау және т.б.) жетілдіреді, енжарлықты жеңеді, агрессивтілікті

жеңуге көмектеседі, жауапкершілікті, дербестікті қалыптастырады, жағымды эмоцияларды қалыптастырады, белсенді өмірлік ұстанымды, қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырады, ұсақ маториканы, үлкен маториканы дамытады және мінез-құлықты, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі.

Мен көбінесе сенсорлық интеграция әдісін қолданамын. Себебі бұл әдісті қолдану кезінде оқушы денесін сезініп, сезімдерін сәйкестендіріп, қоршаған ортаны сол арқылы тануға тырысады. Анығырақ айтқанда, музыкаға билеу есту жүйесін дамытады, бұршақ толтырылған қораптармен ойын тактильді сезімдерін дамытады, туннельде жорғалау кеңістікте бағдарлану және жанасуды дамытады, қозғалып тұрған шариктерге жанасу көру сезімі мен тактильді бағдарлануды дамытады, орындықта айналу тепе-теңдік және көру қабілетіне әсер етеді, бөренеде тепе-теңдік ұстап тұру тепе-теңдік сақтауды дамытады.

Сонымен қатар сенсорлы интеграция терапиясын пайдалану баланың қоршаған орта тітіркендіргіштеріне тым қозып отырғанын немесе қоршаған ортаның аса әсер етпегенін болжап, анықтауға көмектеседі. Яғни, мидың сенсорлы ақпаратын өңдеуін жүзеге асырады.

Ұсыныс: Бұл әдістер аутизм диагнозы бар балаларға қиынға соғады. Яғни, тренажерлар зиятында ауытқуы бар, тірек-қимыл аппаратында бұзылысы бар, сөйлеу бұзылысы бар балалардың психологиялық ерекшеліктеріне және қабылдау ерекшеліктеріне сәйкес жасалынуы керек.

Жұмыс нәтижесінде: Аутист диагнозындағы Н. деген оқушының психикалық функцияларын қалыптастыру сапасы жоғарылады, жаттығуларды, тапсырмаларды орындауда белсенділігі, қызығушылығы артты, бала мен педагог арасындағы қарым-қатынас жақсарды. Н. қазіргі таңда 5 сыныпта оқиды. 1 сыныпта стакандағы суды бірден аузына құя салатын бала асхана мәдениетін үйренді. Амандасу мәдениетін үйренді. Қазақ, орыс, ағылшын тілінде еркін сөйлейді. Жеке достары болмағанымен сыныптағы оқушылармен жақсы араласады. Суретті өте жақсы салады. Математиканы жақсы көреді. Компьютерді жақсы меңгерген. Бірнеше жарыстарға қатысты.

Әрине бұл жетістікке ата анасының үлкен еңбегі бар. Ата анамен консультация кезінде мамандардың барлық ұсынысын қабылдап, жағдай жасап отырды. Ұсыныс бойынша қосымша бассейн, иппотерапия, арттерапияға апарды.

«Тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы» демекші мектебімізде оқушылар мен ата аналар әртүрлі тәрбиелік мәні бар іс шараларға белсене қатысады.

- ЕББҚЕ оқушылардың ата-аналарымен “Отбасындағы сенімнің күші” атты мектепшілік дөңгелек үстел;

- «Махаббат өмір нәрі» әлеуметтік жоба;

- Мектеп директорларымен өткізілген Аудандық семинар;

- Ерекше білімді қажет ететін оқушылармен тұрғылықты жердегі көрікті, мәдени орталықтарымен таныстыра отырып, кітапхана мәдениетін үйрету. Alatau Creative Hub саяхат сабағы;

- Кедергісіз келешек жобасы аясында “Мы разные, но мы равные” сурет байқауы;

- Республика күніне байланысты «Күн сәулелі Қазақстан» сурет көрмесі;

- Көрме «ЭКО-АРТ».

Нәтиже бойынша ұсыныс:

- ЕББҚЕ оқушылармен жұмысты жүйелі ұйымдастыру;

- Пән мұғалімдері мен мамандардың білім деңгейіне көңіл бөлу;

- Оқыту-тәрбиелеу барысында жүргізілетін әдіс тәсілдерді әрбір баланың ерекшелігіне байланысты пайдалану;

- Ата-анамен тығыз байланыс;

- Материалдық-техникалық база;
- Балаларды, ата аналарды қоғамдық, мәдени іс шараларға тарту.

Қорыта келгенде, мектебіміздегі ұстаздардың, логопед, арнайы педагог, педагог - ассистент, психолог мамандардың және ата - ананың қарқынды жұмысының арқасында жақсы нәтижелерге жетуге болатынына көзіміз жетті. ЕББҚЕ оқушылардың мектеп мотивациясы артты.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 4 бұйрығы.
2. Білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық қолдап отыру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 6 бұйрығы.
3. <http://medqaz.com/%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BE%D1%80%D0%BB%D1%8B%D2%9B-%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%D0%BD%D1%8B-%D1%82%D2%AF%D1%81%D1%96%D0%BD%D1%83>
4. Ерекше білім беру қажеттіліктеріне қарай жазылған әдістемелік ұсынымдар

Түрсүмұрат Әлия Нұрланқызы

*Алматы қаласы, Әуезов ауданы « №72 жалпы білім беретін мектеп»
Арнайы педагог*

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕГІ ОҚУ-ТӘРБИЕ ҮРДІСІ

Инклюзивті (латын тілінен енеді – қосамын, кіргіземін) білім әр адам үшін білімнің қолжетімділігін, барлық балалардың әртүрлі қажеттіліктеріне бейімделуді білдіреді. Инклюзивті білім беру идеологиясы кез келген кемсітушілікті жоққа шығарып, барлық адамдарға тең қатынасты қамтамасыз етіп қана қоймайды, сонымен қатар ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға ерекше жағдай жасайды [1]. Инклюзив – әрбір оқушыны сыныптың және жалпы мектептің оқу, әлеуметтік және мәдени өміріне тарту арқылы оның жеке білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру процесі.

Инклюзивті мектептің мақсаты – әрбір адамға оның мүмкіндіктеріне сәйкес білім беру және дамуға барынша мүмкіндіктер беру.

Инклюзия ұғымының әртүрлі анықтамалары бар. ЮНЕСКО-ның әдістемелік материалдарына сәйкес, инклюзивті білім беру – бұл БАРЛЫҚ балалар физикалық, психикалық, интеллектуалдық, мәдени, этникалық, тілдік және басқа да ерекшеліктеріне қарамастан, жалпы білім беру жүйесіне енетін және білім беретін оқу процесін ұйымдастыру. олардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескеретін және студенттеріне қажетті арнайы қолдау көрсететін жалпы білім беретін мектептерде құрдастарымен бірге тұратын жерінде оқытады.

Инклюзивті білім беру идеялары қабылданған халықаралық құжаттардың арқасында әлемде кең тарады. «Инклюзив» тұжырымдамасы және инклюзивті білім берудің мақсатты басымдығы алғаш рет маусым айында өткен ерекше қажеттіліктерге арналған білім беру жөніндегі халықаралық конференцияда 92 елдің үкіметтері мен 25 халықаралық ұйым қабылдаған ЮНЕСКО-ның Саламанка декларациясында халықаралық деңгейде бекітілді [2].

Қазақстан Республикасының қазіргі жағдайында инклюзивті білім беруді жүзеге асырудың стратегиялық

бағыттары ретінде келесі міндеттер анықталған:

– мектепке дейінгі жастағы балалардың ерте диагностикасын және психологиялық-педагогикалық қолдау жүйесін дамыту;

– ерекше білім қажеттілігі бар тұлғалардың сапалы білім алуын қамтамасыз ету мақсатында оқытудың ғылымипедагогикалық негізін, мамандар әлеуетін және материалдық-әдістемелік базаны жақсарту;

– инклюзивті білім берудің дамуын қамтамасыз ету үшін ғылыми-әдістемелік және іргелі зерттеулер жүргізу;

– инклюзивті білім беруге қолайлы жағдай тудыратын институционалдық ортаны жетілдіру;

– мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың кәсіби еңбек дайындығы және оңтайлы әлеуметтенулері үшін жағдайлар жасау.

Инклюзивті білім берудің дамуы үшін қоғамда инклюзивті саясат орнауы керек; сондай-ақ, халықтың инклюзивті мәдениетін құндылықтар жүйесі деңгейінде қалыптастыру шарт. Инклюзивті білім беру әр адамды түрлі жолдармен белсенді инклюзиялауды, дербестендірілген ықпалды және ерекше оқытуды қажет ететін тұлғаларға білім беру үрдісіндегі кедергілерді жою негізінде оқыту мен оқу ортасын жетілдіру арқылы тең мүмкіндіктер жасауды көздейді.

Ерекше білім қажеттіліктері бар балаларды оқыту үшін оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендер, сондай-ақ көзі көрмейтін балалар үшін рельефті-нүктелік (Брайль қарпі) және нашар көретін балалар үшін үлкейтілген қаріпті оқулықтар кезең-кезеңімен әзірленіп, бейімдеу жүзеге асырылуда. Тұрмысы төмен және көп балалы отбасы балаларының, жетім балалардың, девиантты мінез-құлықты балалардың бұқаралық спорт түрлерімен айналысуы үшін спорт нысандарына қолжетімдігін қамтамасыз ету, сондай-ақ мәдениет және спорт ұйымдарына бару мақсатында демеушілер мен меценаттар есебінен жеңілдіктер (тегін абонементтер) берілуде. Балаларды қосымша білім берумен қамтуды ұлғайту мақсатында жалпы білім беретін мектептердегі үйірмелер мен секциялар саны артуда. Бұл ісшараға ата-аналар тартыла бастады. Мектеп оқушыларын ізгілік, еріктілік, әлеуметтік теңдік, конфессияаралық және этникалық тағаттылық сынды қоғамдық акцияларға (тікелей және медиаресурстар көмегімен) қатыстыру қарқыны белең ала бастады. Олардың бойында нәрлі, ағзаға пайдалы аспен қоректену және табиғи, жаңа піскен өнімдерді тұтынуды насихаттау арқылы тамақтану мәдениетін қалыптастыру, салауатты өмір салтын ұстану, кеңістік заңдарына бағына отырып, табиғатпен үйлесімді өмір сүру шарттарын сіңіру – аса өзекті міндеттер.

Оқу процесін тек жоғары оқу жетістіктері бар оқушыларға ғана емес, барлық сынып оқушыларына бағыттай отырып құру керек.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларға білім беру процесінің барлық қатысушылары және ең алдымен сынып мұғалімі тарапынан қолдау көрсету, тек мамандар ғана емес (логопед, арнайы педагог, психолог, педагог-ассистент).

Оқу процесінде оқушыларға көмектесу мәселелерін шешуде командалық тәсілді қолдану

Сабақта сәттілік жағдайын құру, қатені түзету мүмкіндігі. Оқушыларға сәттілік жағдайын жасауға көмектесетін, баланың қатені түзету құқығын жүзеге асыратын тапсырмаларды ұсыну қажет. Сонымен қатар, бала қатені басқаларға байқамай түзете алады. Мысалы, кроссвордты толтырған кезде ерекше қабілетті балалар алдымен қарындашты пайдаланып, қате анықталған кезде жазуды өшіре алады.

Схемалық сызбаны орындауды қажет ететін тапсырмалар да пайдалы. Бұл ауызша (ауызша немесе жазбаша) жауап беру қиынға соғатын оқушылардың жұмысын айтарлықтай жеңілдетеді.

Оқу материалының біртіндеп күрделенуі, оны аз мөлшерде беру. Сонымен қатар, әр сабақтағы тапсырмалар біртіндеп күрделене түсуі керек (алдымен қарапайым тапсырмалар беру керек).

Сабақта көптеген түрлі-түсті дидактикалық материалдарды, көрнекі құралдарды қолдану.

Оқу материалының практикалық бағытын күшейту, баланың өмірлік тәжірибесіне сүйену.

Бірнеше рет, кезең-кезеңмен қайталау, ескі білімге жиі жүгіну.

Сабақтың әр кезеңінде қайталау тапсырмалары қажет. Әр тақырыптың соңында әр түрлі әдістер мен әдістердің (кроссвордтар, мозаика және т.б.) көмегімен қорытынды қайталау ұйымдастырылады [3].

Егер инклюзивті оқытудың оқыту мен сабақ беруге енгізілген өзгерістері тиімді болса, онда ерекше қажеттіліктері бар балалардың жағдайы да өзгереді деп нық сеніммен айта аламыз. Сонымен қорыта айтқанда, инклюзивті оқыту- оқушылардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс-әрекетіне қатысуға, адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ерекше оқыту қажеттіліктеріне қарай қысқа мерзімдік, орташа мерзімдік және ұзақ мерзімдік негізде оқушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету. Әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 80 б.

2. Инклюзивті білім берудің даму ерекшеліктері: халықаралық тәжірибе және отандық практика: халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2017. – 343 б.

3. Инклюзивті білім беру: теория, практика, тәжірибе халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары.– Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2018. – 562 б.

Хегай А.¹, Исанов У.², Сарсен М.³

1,2) КазННТУ им. К.И. Сатпаева, ИАиИТ

3) КазННТУ им. К.И. Сатпаева, КОУХИ

Проектно-образовательная лаборатория SparkLab

УЛУЧШЕНИЕ ЖИЗНИ ЛЮДЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ

Проблема инвалидности включает в себя ограниченный доступ к информации о правах инвалидов, а также недостаточные механизмы социализации и включения в общество, затрудняющие их развитие. В контексте получения статуса инвалида, трудоустройства и

адаптации в обществе существующие системы поддержки требуют улучшения с технической точки зрения.

Проведено исследование, в рамках которого, наша команда произвела анализ зарубежных практик по данному направлению, пообщалась с несколькими некоммерческими организациями, изучила статистику и опросила некоторое количество людей с инвалидностью. Мы сделали акцент на тематике трудоустройства, социализации, недоступности информации, и развития, дабы выяснить отношение людей с инвалидностью к данной проблеме и её актуальность. Для статистики мы брали данные за 2020-2022 годы по численности зарегистрированных инвалидов в разрезе регионов[2], численности инвалидов в стране[1], численности получателей назначенных специальных государственных пособий [2]

Изначально было принято решение разработать веб-платформу, интегрирующую информационный блок, блок с трудоустройством, форум, карту города и различные рекомендации с акцентом на улучшение качества жизни людей с инвалидностью. Вследствие более глубокого анализа и опроса n-ого количества людей с инвалидностью, было выяснено, что недоступность информации для людей совершенно индивидуальная вещь с множеством подводных камней. Мы узнали, что форум в плане социализации может стать перспективной идеей, но также со своими нюансами, ведь многие люди предпочитают пользоваться мессенджером, нежели сторонними узконаправленными социальными сетями. Как результат, при использовании наших методов анализа и статистики, мы выявили, что наиболее перспективным и актуальным для людей с инвалидностью направлением является создание платформы для поиска тьюторов, как функциональность, благодаря которой люди могут оказывать поддержку в различных сферах: от повседневных навыков и социализации до профессионального и творческого развития.

Литература

1. Служба центральных коммуникаций

Url: <https://ortcom.kz/ru/amp/novosti/1685616424>

2. Динамические ряды - Бюро национальной статистики

Url: <https://stat.gov.kz/ru/industries/social-statistics/stat-medicine/dynamic-tables/>

**Байжігіт Еркежан Ердосқызы
Урманова Диляра Эльдаровна**

Педагог-ассистент

«Центра поддержки и сопровождения инклюзивного образования»

Satbayev University

УЛУЧШЕНИЕ ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ С ОПО С ПОМОЩЬЮ АРТ-ТЕРАПИИ

Арт-терапией называется один из методов психотерапии, основанный на применении творческих навыков студента с ОПО.

Арт-терапия помогает успокоить возможно и расслабить студента, чтобы в конечном итоге студент достиг внутренней гармонии. Очень хорошо помогает развить творчество, воображение и мелкую моторику, в процессе работы создает эмоционально-положительный настрой которое является одной из основных задач.

Как показывает опыт работы, наиболее хорошим и благоприятным для организации инклюзивного процесса являются занятия искусством или творчеством, где одаренность индивида студента, где не смотрят на успеваемость в школе и проблемами в развитии. В этом случае исключением не является терапия средствами искусства является арт-терапия.

С помощью терапии у студентов происходит:

1. Поднимается самооценка;
2. Развивается моторика;
3. Развивается речь;
4. Решается проблема со страхом, тревогой, агрессией.

В содержание коррекционно-развивающей и психокоррекционной работы с детьми с нарушениями в развитии средствами искусства входит широкий спектр методов и техник: музыкотерапия, изотерапия, драмтерапия, вокалотерапия, кинезитерапия, библиотерапия.

Основная цель применения — создание условий для эмоционального благополучия детей, раскрытия творческого потенциала и гармонизации их личности.

Основные задачи применения:

- способствовать самопознанию студента с ОПО, осознанию своих характерных особенностей и предпочтений, выработать у студента с ОПО положительные черты характера, способствующие лучшему взаимопониманию в процессе общения;
- обучать студента с ОПО положительному самоотношению и принятию других людей;
- способствует успешной адаптации и развитию навыков общения в группе студентов с ОПО, развивать у них социальные и коммуникативные навыки поведения;
- корректировать нежелательные черты характера и поведения: страхи, тревожность, синдром дефицита внимания с гиперактивностью, агрессия, застенчивость, медлительность, быстрая утомляемость и истощаемость и т. д.;
- обучать рефлексивным умениям;
- помощь в формировании позитивной самооценки и самостоятельности, формировать потребность в саморазвитии;
- развитие творческих способностей и креативности, развитие воображения, фантазии, изобразительных навыков;
- формирование способов самовыражения и уверенности в себе;
- стабилизация эмоциональной сферы ребенка и гармонизация его внутреннего мира (импульсивность студента с ОПО, повышенная тревожность, страхи, агрессивность, неуверенность в себе, снятие внутреннего психоэмоционального напряжения);
- развитие высших психических функций: восприятия, внимания, памяти, мышления, фонематического слуха, пространственного представления, развитие сенсо-моторного уровня (уровень действий и ощущений).
- формирование умения работать с нетрадиционными развивающими материалами.

Арт-терапия позволяет студента с ОПО выразить то, что очень сложно рассказать при помощи слов. Это один из самых эффективных и в то же время самых мягких и глубоких методов, ее можно отнести к наиболее древним и естественным формам коррекции эмоциональных состояний. Этот метод не имеет ограничений, всегда ресурсен и используется практически во всех направлениях психотерапии, в педагогике, социальной работе.

Литература:

1. Медведева Е. А., Левченко И. Ю. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании. — М.: Издательский центр «Академия», 2001.

2. Сучкова Н. О. Арт-терапия в работе с детьми из неблагополучных семей. — СПб.: Речь; М.: Сфера, 2008.

3. Барсукова, О. В. Использование техник арт-терапии и арт-педагогике в работе педагога-психолога с детьми с особыми образовательными потребностями / О. В. Барсукова. — Текст : непосредственный // Образование и воспитание. — 2016. — № 5 (10). — С. 33-35. — URL: <https://moluch.ru/th/4/archive/48/1614/> (дата обращения: 28.08.2024).

Ескалиева Жанар Сериккалиевна

Психолог

«Центра поддержки и сопровождения инклюзивного образования»

Satbayev University

МОДЕЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО- ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ В СИСТЕМЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗЕ

Управление процессами реформирования высшей школы может быть эффективным и результативным только при наличии механизмов и инструментов, обеспечивающих продвижение новых идей. Это касается, в том числе, идеи инклюзивного образования, его развития в ВУЗах. Одним из релевантных поставленным целям инструментов здесь может считаться социально-психологическое сопровождение обучающегося с инвалидностью и/или с особыми потребностями образования. Именно оно позволяет мягко скорректировать как поведенческие стратегии студента с инвалидностью в образовательном пространстве, так и отношения между субъектами этого пространства (студентами с инвалидностью и нормой здоровья, студентами с инвалидностью и преподавателями/администрацией вуза). Социально-психологическое сопровождение представляет собой процесс социальной и психологической поддержки личности, за которой признается право на выбор и самоопределение. В такого рода сопровождении как целостном процессе трудно разделить социальную и психологическую стороны, но можно говорить о разнообразных социальных и психологических услугах, реализуемых в процессе комплексного сопровождения. С точки зрения большинства специалистов, основной целью системы социально-психологопедагогического сопровождения в вузе является «... обеспечение оптимального профессионального и личностного развития студента, успешная интеграция в социум, выработка эффективных жизненных стратегий (форм целенаправленной организации человеком собственной жизни, включающих его отношение к собственным возможностям и ресурсам, их актуализации и реализации)».

Поскольку данный инструмент представляется естественным, практика использования социально-психологического сопровождения сложилась в целом ряде вузов, развивающих у себя инклюзивное образование и имеющих достаточно большой контингент студентов с инвалидностью и ограниченными возможностями здоровья. В свою очередь, управляемые практики всегда моделируются, именно по этой причине мы можем говорить о некоторых сложившихся моделях социально-психологического сопровождения студентов с особыми потребностями образования.

Моделирование социально-психологического сопровождения в системе инклюзивного образования позволяет осуществлять влияние на возможность и вероятность успешного разрешения следующих сложившихся противоречий между:

- растущими притязаниями общества к профессиональным и личностным компетенциям человека с особыми потребностями образования и недостаточной сформированностью научно-теоретической и организационной базы профессионального образования человека с особыми потребностями образования;

- наличием права человека с особыми потребностями образования на равное и доступное образование, согласно его профессиональному самоопределению, а также географии проживания, и неготовностью и малодоступностью образовательной системы на реализацию этого права;

- разрозненными технологиями и способами сопровождения студентов с особыми потребностями образования в вузе и необходимостью системного подхода к проблеме социальной адаптации человека с особыми потребностями образования в образовательном пространстве.

Подходя к моделированию социально-психологического сопровождения студентов с особыми потребностями образования в университете, необходимо учитывать стартовые позиции образовательной организации: наличие студентов с инвалидностью (их количество); предполагаемый интерес этой категории к образовательным программам, реализуемым в вузе (мотивацию); наличие доступной среды; готовность преподавательского состава и администрации заниматься подготовкой лиц с особыми потребностями образования. Так, если в вузе совсем небольшое количество студентов с инвалидностью, а система сопровождения не сложилась, вуз может ориентироваться на развитие внешних связей с университетами, имеющими свои службы социально-психологического сопровождения, а также социальные организации и учреждения, работающие с детьми и молодежью с инвалидностью. Тем не менее, несмотря на планирование такого аутсорсинга, университету важно смоделировать и определиться с алгоритмом решения проблем социально-психологического сопровождения на случай поступления в вуз студентов с инвалидностью различных нозологий.

Разработка любой социальной модели имеет конечной целью сформированную реалистичную структуру с эффективными механизмами решения существующих и потенциальных проблем. В связи с этим в процедуре моделирования социально-психологического сопровождения студентов с особыми потребностями образования могут быть выделены следующие этапы.

1. Организационная диагностика с применением инструмента SWOT - анализа слабых и сильных сторон вуза, а также условий внутренней вузовской и внешней социальной среды в вопросе внедрения и реализации модели обучения и индивидуального социально-психологического сопровождения студентов с инвалидностью.

2. Поиск ресурсов посредством механизма отбора необходимой информации о возможностях тех или иных социальных институтов, реализующих обучение и индивидуальное социально-психологическое сопровождение студентов с инвалидностью.

3. Определение предмета взаимодействия с другими образовательными и социальными организациями, социальными институтами, осуществляющими деятельность по обучению и индивидуальному социально-психологическому сопровождению студентов с инвалидностью.

4. Налаживание взаимодействия посредством договорных отношений, т. е. с заключением договоров о сотрудничестве, в которых с целью соблюдения прав и законных интересов студентов с ОПО в сфере образования и социальной адаптации определяются следующие направления взаимодействия:

- обмен опытом работы по организации обучения и индивидуального социально-психологического сопровождения студентов с особыми потребностями образования с целью

улучшения условий для получения студентами с особыми потребностями образования высшего образования;

- обмен образовательными технологиями и методиками, применяемыми в области обучения студентов с особыми потребностями образования с целью повышения качества образования студентов с особыми потребностями образования в целом;

- проведение совместных мероприятий, в том числе при участии студентов с особыми потребностями образования, работодателей, представителей общеобразовательных и специальных (коррекционных) школ;

- содействие в организации повышения квалификации в области обучения и индивидуального социально-психологического сопровождения, инклюзивного образования преподавателей и специалистов, работающих с данной категорией студентов;

5. Внедрение модели.

Возможны два варианта модели социально-психологического сопровождения студентов с ОПО: 1) централизованный, с управляющим центром и функциональными структурами; 2) децентрализованный, с целым рядом структур, в том числе внешних, работающих в соответствии с разработанными Положением, Программой и прочими документами. Вторая модель представлена, например, в западноевропейских университетах. Система социально-психологического сопровождения студентов с ОПО может выстраиваться с активным привлечением внешних связей, обеспечивающих дополнительные услуги, и без таковых. Эффективность модели оценивается двумя основными критериями: полнотой образовательных и социальных услуг, обеспечивающих удовлетворенность пребыванием в университете, и качеством образовательных и социальных услуг. Поэтому, по большому счету, не важно будут привлечены внешние связи или нет, важно - все ли потребности студентов с инвалидностью удовлетворены и насколько качественны услуги. Эффективность модели социально-психологического сопровождения определяет качество инклюзивного образования в вузе.

В рамках формирования централизованной модели социально-психологического сопровождения в вузе создается и/или актуализируется структурное подразделение, координирующее деятельность по внедрению и реализации модели обучения и индивидуального социально-психологического сопровождения. Работа такой структуры (службы, центра, отдела, управления и др.) обеспечивается внутренними подразделениями, выполняющими следующие функции:

- организация и осуществление профориентационной работы внутри и вне вуза;

- организация деятельности по формированию профессиональных траекторий и профессиональной социализации;

- организация и осуществление деятельности по индивидуальному социально-психологическому сопровождению студентов с ОПО;

- организация деятельности по содействию трудоустройству студентов с ОПО и их постдипломному сопровождению;

- учебно-методическое обеспечение образовательного процесса: разработка требований и рекомендаций для внедрения адаптивных модулей (дисциплин), требований к организации и обеспечению учебного процесса в структурных подразделениях вуза;

- организация и осуществление организационной диагностики внутри образовательного пространства вуза и по запросу в качестве вуза-аутсорсера;

- разработка стратегий внедрения и реализации адаптированных образовательных программ во внутренней политике вуза, а также для других вузов в качестве вуза-аутсорсера;

- организация экспертизы с участием представителей некоммерческих профильных организаций инвалидов (ВОИ), организаций-работодателей по вопросам содержания образовательных программ, а также возможности формирования профессиональных траекторий и трудоустройства, а также привлечение иных субъектов, осуществляющих деятельность по обучению и сопровождению данной категории учащихся;

- разработка и утверждение необходимого пакета документов, обеспечивающих реализацию модели обучения и индивидуального социально-психологического сопровождения;

- внедрение модели, контроль на каждом из этапов проектирования, реализации и оценки;

- оценка эффективности внедрения модели обучения и индивидуального социально-психологического сопровождения;

- коррекция содержательных компонентов модели.

Общая модель социально-психологического сопровождения студентов с особыми потребностями образования может быть представлена в виде следующей схемы:

Для каждого отдельного студента с ОПО, данная организационная модель выступает в качестве алгоритма включения в образовательный процесс и, одновременно, алгоритма процесса профессионального самоопределения. При этом в рамках общего алгоритма предполагается выстраивание индивидуальных образовательных маршрутов, или профессиональных образовательных траекторий. Под профессиональной траекторией лиц с особыми потребностями образования будем понимать процесс развития профессионального самоопределения с учетом психофизиологических особенностей (нозологии), самореализации профессиональноориентированного потенциала личности в инклюзивном образовательном пространстве. Профессиональная образовательная траектория - механизм включения в образовательный процесс и, в перспективе, - в профессиональную деятельность. В этом смысле профессиональная образовательная траектория выполняет функцию «социального лифта». Относительная «мягкость» продвижения от университетской «скамьи» до рабочего места обеспечивается социально-психологическим сопровождением, которое продолжается до момента, пока студент с особыми потребностями образования окончательно не адаптируется в новых условиях.

Моделирование профессионально-образовательной траектории для работы со студентами с ОПО, состоит из следующих этапов, на которых решаются соответствующие задачи для социально-психологического сопровождения.

1-й этап. Выбор профессионально-образовательной траектории, который определяется социально-профессиональной направленностью и ценностно-смысловыми ориентациями студентов; наличием альтернативных образовательных программ/профилей, разработанных с учетом нозологических особенностей; возможностями образовательных организаций обучать лиц с инвалидностью по имеющимся образовательным программам/ профилям. Выбор траектории должен проходить в активном диалоге с учащимся, это требует активного подключения психолога. На этом этапе возможны беседы с родителями студента с ОПО, поскольку часто именно родители определяют выбор или влияют на него.

2-й этап. Адаптация к образовательному процессу, выстроенному по траектории, проходит в первые два-три месяца и включает: ориентацию в образовательном пространстве (в первую очередь, физическом пространстве); получение представлений о траектории на практике; осознание своих возможностей; выстраивание коммуникаций в студенческой группе, на потоке; получение полной информации об имеющихся ассистивных технологиях,

освоение их, а также услуг социально-психологического сопровождения. Социально-психологическое сопровождение здесь подключается в полном объеме и студенту с ОПО уделяется особое внимание. Но важно, чтобы сам студент научился пользоваться предоставляемыми услугами. Между специалистами службы/служб сопровождения должен установиться диалог.

3-й этап. Реализация траектории на младших курсах (первый и второй курсы) предполагает постоянный контроль за прохождением траектории со стороны деканата, специалистов службы социально-психологического сопровождения. Основной задачей в траектории на младших курсах является анализ возможных мест практики, стажировки и будущего трудоустройства, а также формирование устойчивой профессиональной мотивации. Реализация траектории проходит при постоянном участии службы социально-психологического сопровождения, подключении ее в случаях перенапряжения, стресса и др. Так, важный момент, где может подключаться психолог - это сессия, особенно первая. В случае обучения в инклюзивной группе студенты с ОПО, испытывающие проблемы с тревожностью, с низкой мотивацией, несформированными схемами поведения во время экзаменационного испытания и др., не выдерживают эмоционального напряжения и стараются оттянуть момент экзамена. Многие такие студенты заранее ориентированы на повторную или даже неоднократную сдачу зачета/экзамена. В результате формируются стратегии неуспешного поведения, что влияет на профессиональное самоопределение и препятствует формированию профессиональных компетенций.

4-й этап. Реализация траектории на старших курсах (третий и четвертый курсы) предполагает продолжение контроля за прохождением траектории, поддержку мотивации за счет поиска места трудоустройства, прохождения практики с учетом оборудованного места для студента с соответствующей нозологией. Активизируется включение студента с ОПО в научную деятельность. Служба социально-психологического сопровождения работает здесь с учетом профилактики личностного профессионального кризиса. Собственно, этот кризис, актуализированный внешними обстоятельствами неустойчивости экономики, переживают многие студенты и с нормой здоровья, но для студентов с ОПО он чаще заканчивается или отчислением, или состоянием апатии и профессиональной демотивации.

5-й этап. Окончание траектории: защита квалификационной работы и поствузовское сопровождение, которое берет на себя служба социально-психологического сопровождения. Данный этап представляет сложность для студента с ОПО, поскольку требует значительных усилий, что может привести к проблемам с психикой и физическим здоровьем. В связи с этим требуется особое внимание всех структур и службы социальнопсихологического сопровождения.

Таким образом, социально-психологическое сопровождение студентов с ОПО, организуемое в рамках инклюзивного образования, обеспечивает успешную инклюзию как в рамках образовательного пространства, так и за его пределами, в профессиональной сфере. Службы социально-психологического сопровождения должны быть функциональными и адекватными внутренним и внешним условиям, представлять собой систему, поддерживающую учебный процесс.

Литература

1. *Быков Д.А.* Социально-педагогическая адаптация лиц с ограниченными возможностями: монография. Челябинск: Урал ГАФК, 2003. 200 с.

2. *Зиневич О.В., Дегтярева В.В.* Инклюзивное образование как форма реализации политики инвалидности в современных условиях: к постановке проблемы // *Философия образования*. 2015. № 1. С. 115–125.
3. *Киселев Ю.А.* Трансформация личности и психо-духовный кризис // *Психотехнологии в социальной работе: сб. / Под ред. В.В. Козлова*. Ярославль: МАПН, 1998. С. 90–101.
4. *Наставина Ф.З.* Особенности социально-психологопедагогического сопровождения студентов с ОВЗ в вузе [Электронный ресурс] // *Инклюзивное образование: практика, исследования, методология: сб. материалов II Международной научно-практической конференции / Отв. ред. С.В. Алехина*. М.: МГППУ 2013. URL: <http://edu-open.ru/Default.aspx?tabid=452> (дата обращения: 13.03.2017).
5. *Черничкина В.А.* Психология инвалидности: медицинский или социальный подход? // *Вестник интегративной психологии*. Вып. 1 / Под ред. В.А. Козлова. Ярославль; Москва, 2003. 176 с.
6. *Mitchell D.* Contextualizing Inclusive education. London and New York, 2005. 292 p.
7. *Thornes St., Walsh M., Stephens P., Moore St.* Social policy and welfare. London, 2000. 375 p.

СОДЕРЖАНИЕ

Prof. Alberto frigerio (phd) A COMPREHENSIVE APPROACH TO SUSTAINABILITY AND CIVIC RESPONSIBILITY IN HIGHER EDUCATION	3
Жолдасова Г.М. ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ ОРТАСЫН ҚҰРУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР.....	4
Сәдуақасқызы А. ТҰРАҚТЫ ДАМУ САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ ЖҮЗЕГЕ АСАДЫ.....	6
Жуманов А.У. ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТРАНСПОРТНЫХ КОРИДОРОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН В ЦЕЛЯХ РЕАЛИЗАЦИИ ЦУР.....	7
Акишева Ж.С. К ВОПРОСУ ОБ ОРГАНИЗАЦИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ КАЗНИТУ ИМ. К.И. САТПАЕВА.....	9
Амутова К.Ш. ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІН ИНКЛЮЗИВТІ ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ АЛУШЫНЫҢ МІНЕЗ ЖӘНЕ ТЕМПЕРАМЕНТ ЕРЕКШЕЛІГІН ЖЕТІЛДІРУ.....	11
Бейбіт Ә.Б. ВЛИЯНИЕ СТЕРЕОТИПОВ НА ВЫБОР ПРОФЕССИИ: ПЕРЕСМОТР РОЛИ ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ГЕНДЕРНОГО БАЛАНСА.....	14
Мухаметшин Р.Р. ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА (ИИ) ЛЮДЬМИ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ.....	15
Жанжаксинова Б.К. РАЗВИТИЕ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ С РАЗЛИЧНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ВУЗЕ.....	17
Анасова Қ.Т., Есбергенова Г.Б. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС ТӘЖІРИБЕСІНДЕГІ РӨЛІ.....	19
Есенгельді Т.Қ. ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗИТИВНОЙ ИНКЛЮЗИВНОЙ СРЕДЫ В ШКОЛЕ: ВОВЛЕЧЕНИЕ РОДИТЕЛЕЙ И ОБУЧАЮЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ.....	23
Жалғасбекова А.Қ. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ, ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ҰСЫНЫСТАРЫ.....	24
Сережечкина Е. ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В АРТ-ТЕРАПИИ.....	27
Имагалиев Т.С. НА ПУТИ К ИНКЛЮЗИВНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ.....	29
Макеева Е. ИНКЛЮЗИЯ КАК СПОСОБ РАЗВИТИЯ ЭМПАТИИ.....	30
Қазбек А.С. ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН ОҚУШЫЛАР ҮШІН ИНКЛЮЗИВТІ КЕДЕРГІСІЗ ОРТА ҚҰРУ.....	31
Жунусбекова Н.М., Искакова Т.К. ОБРАЗОВАНИЕ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО БУДУЩЕГО: КЛЮЧЕВЫЕ ТОЧКИ РАЗВИТИЯ.....	34
Шабденова Д.Р. О ДОСТУПНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ ОБУЧАЮЩИМСЯ С ООП В КНК ИМ. КУРМАНГАЗЫ.....	35
Тұльбаев Ф.С. РОЛЬ ШКОЛЫ В ФОРМИРОВАНИИ ТОЛЕРАНТНОГО И ИНКЛЮЗИВНОГО ОБЩЕСТВА.....	37

Сатиева Ш.С. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ МОДЕЛІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ - ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИЗАЙН.....	38
Асаубай К. ОРГАНИЗАЦИЯ ИНКЛЮЗИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ.....	41
Мәлікқызы Ш. ИНКЛЮЗИВТІ ОҚЫТУ ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ЖАҢҒАРТУДЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ РЕТІНДЕ.....	42
Анасова Қ.Т., Махамбетова А.Б. ИНКЛЮЗИВТІ ТОПТА ҚОЛДАНЫЛАТЫН БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ.....	45
Киршибаева Б.А. АЛАҚАН, САУСАҚПЕН СУРЕТ САЛУ АРҚЫЛЫ БАЛАНЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚҚА БАУЛЫТУ.....	45
Абдулла К.Е. ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УЛУЧШЕНИЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: КЕЙС-ИССЛЕДОВАНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СНАТГРТ И BING...	47
Нургузина Г.М. ХАРАКТЕР И ТЕМП ИНКЛЮЗИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА.	49
Нысамбаева Ә.К. БІЛІМ АЛУДА ЕРЕКШЕ ҚАЗЕТТІЛІГІ БАР ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҰСАҚ ҚОЛ МОТОРИКАСЫН ДАМЫТУ.....	51
Туленова Г.Т. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕ МҰҒАЛІМДЕРГЕ КӘСІБИ ҚОЛДАУ КӨРСЕТУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ: ЖЕЛІЛІК ЖҰМЫС, ТӘЖІРИБЕ АЛМАСУ.....	52
Турганбаева Г. МЕКТЕПТЕГІ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ.....	53
Түрсүмүрат Ә.Н. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕГІ ОҚУ-ТӘРБИЕ ҮРДІСІ.....	55
Хегай А., Исанов У., Сарсен М. УЛУЧШЕНИЕ ЖИЗНИ ЛЮДЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ.....	57
Байжігіт Е.Е., Урманова Д.Э. УЛУЧШЕНИЕ ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ С ОПО С ПОМОЩЬЮ АРТ-ТЕРАПИИ.....	58
Ескалиева Ж.С. МОДЕЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО- ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ В СИСТЕМЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗЕ.....	60

Д.Э. Урманова,
А. Нургалиев,
Alberto Frigerio,
Aurora Díaz-Soloaga

**CONFERENCE ON EDUCATION AND 3RD MISSION OF UNIVERSITIES,
SUSTAINABILITY AND DEVELOPMENT**

Подписано в печать 19.04.2024 г.
Тираж 100 дана. Формат 60x84 ¹/₁₆. Бумага типогр. №1.
Уч-изд.л. 4,1. Заказ № 385

Издание Казахского национального исследовательского
технического университета им. К.И. Сатпаева
Издательский центр «Polytech» им. Т. Кенеева
г. Алматы, ул. Сатпаева, 22

ISBN 978-601-323-502-8

9 786013 235028